

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXV

CELOVEC, PETEK, 8. AVGUST 1980

ŠTEV. 32 (1980)

SPOMINSKI POHOD V POČASTITEV DNEVA VSTAJE:

Brez partizanskega odpora

ki je bil edinstven v naši zgodovini
ne bi imeli krvavo priborjenih pravic

„Dobra dva meseca nas še ločita od dneva, ko bo poteklo 36 let, odkar je šla zadnjič Domnova četa po poteh, ki smo jih delno obhodili danes — dala je svoje življenje za boljši jutri, za svobodo nas vseh. Bolj ko se oddaljuje tisti 12. oktober 1944, pa se toliko bolj zavedamo, kaj je pomenil za nas koroške Slovence oboroženi odpor. Brez tega našega oboroženega partizanskega odpora, ki je bil edinstven v zgodovini koroških Slovencev, namreč danes ne bi imeli člena 7 in ne bi uživali teh krvavo priborjenih pravic, za katere pa se moramo še naprej in nenehno boriti, če hočemo svobodno in v miru živeti.“

Tako je dejal sekretar Zveze koroških partizanov Lipej Kolenik, ko

minski pohod „Po poteh Domnove čete“ postal tradicija in da bo spomin na partizanske čase ostal živa zavest našega ljudstva.

V tem smislu je na zaključni svečanosti tudi poudaril Lipej Kolenik, „naj megla pozabe niko! ne zakrije spominov na dni, ko se je v krvi, solzah in trpljenju porajala svoboda“. Vendar je pri tem zastavil vprašanje, ali so bivši borci, ki so dediči partizanskega izročila, pa tudi drugi, ki so za to zadolženi, res storili vse, da bi izročila živela naprej v mladih generacijah?

mi naporji prenašali svoje ranjene tovariše in jih dajali v varno oskr-

je minulo nedeljo ob spomeniku na Komlju v zaključni svečanosti spregovoril udeležencem prvega spominskega pohoda „Po poteh Domnove čete“. Na tem pohodu (o katerem obširno poročamo na drugem mestu — op. ured.) so hodili udeleženci spet po poteh, ki so jih med vojno nešteto krat prehodili naši partizani, ko so prižigali iskro upora proti fašističnemu nasilju in širili misel narodnoosvobodilnega boja; ko so vzdrževali zvezo med borci na južnem in severnem bregu Drave; ko so pod silni-

bo domačim kmetom, ki so kljub nevarnostim z vsemi svojimi močmi podpirali tiste, ki so se bojevali proti krivici in terorju — za svobodo, mir, pravičnejše življenje.

In kakor v letih boja partizanske borbe, tako so na domovih ob nekdanjih partizanskih poteh sprejemali udeležence nedeljskega spominskega pohoda, jih gostili in skupaj z njimi obujali spomine na težke čase. Še posebej na strašni dan v oktobru 1944, ko je pri Apovniku izkrcavalo 12 partizanov, ko so se spopadli z desetkrat močnejšo enoto Hitlerjeve policije in domačih nacistov. Kot živa priča je tedanje dogodke opisal preživeli bорец Domnove čete Jurij Bojanovič in Lipej Kolenik je naglasil, da ne sme zamreti spomin na dan, ko je gorela Apovnikova domačija in so z njo zgoreli ranjeni partizani, ki so jih nacistične zveri v človeški podobici pobile in zmetale v ogenj. „Zato bomo šli vsako leto ob dnevu vstaje slovenskega naroda, po poteh Domnove čete in bomo predvsem mladi rod seznanjali o tedanjih dogodkih, o ljudeh, ki so živeli in še živijo tu okrog, o žrtvah teh krajev, ki so bile doprinesene v borbi za svobodo in sporazumevanje med narodi.“

Okoli sto udeležencev je bilo na prvem spominskem pohodu na Komelj, s katerim smo se koroški Slovenci vključili v praznovanje tradicionalnega Dneva vstaje slovenskega naroda. Med udeleženci so bili nekdanji partizanski borci, pa njihovi otroci in otroci otroci — prav udeležba mladega rodu je bila najboljše jamstvo, da bo spo-

In prav tako je upravičeno vprašanje, ali je naša mladina že povsem doumela veliki in usodni čas narodnoosvobodilnega boja, ali je že prevzela ideale svojih nekdanjih vrstnikov ter jim sledila, ali raste in zori v spoštovanju ter hvaležnosti do vseh, ki so ji s svojimi žrtvami ustvarili srečnejšo mladost? „Veliko smo že storili, da se ohranijo in očuvajo pridobitve naše narodnoosvobodilne borbe, marsikaj pa bo še treba narediti in o tem pozabi — da bo naša mladina čvrsto stopala po poteh Domnove čete!“

Politični procesi se nadaljujejo

Z ukinitvijo postopkov proti nekaterim slovenskim mladincem političnih procesov proti koroškim Slovincem še nikakor ni konec. V sredo je bila pred sodiščem v Salzburgu nova obravnava proti Mirku Messnerju in Janku Malleju, ki sta obtožena, da sta se pred štirimi leti pri znani nemškonalionalni demonstraciji v Škocijanu „upirala“ državni oblasti. Proces je bil znova preložen, ker bo sodišče na predlog obrambe zaslišalo nadaljnje priče.

Pri tem procesu je vsekakor značilno, da se morata pred sodiščem zagovarjati koroška Slovence, ne pa policisti, o katerih je celo avstrijsko ustavno sodišče ugotovilo, da so na omenjeni prireditvi s Slovenci ravнали tako nasilno, da so s tem kršili zakonske predpise in tepali človekove pravice.

Dobavljanje orožja fašistom je neodgovorno in nemoralno

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, namerava Avstrija dobaviti fašističnemu režimu v Čilu večje število tankov, strojnic in drugega avtomatskega orožja; vrednost celotne dobave naj bi preseгла dve milijardi šilingov. Na merodajnih mestih skušajo ta „posel“ opravičiti s tem, da gre menda za ohranitev delovnih mest.

Vendar pa je namera sprožila v avstrijski javnosti — in tudi v širšem svetu — upravičeno ogorčenost, ki se vedno bolj širi. Kajti v konkretnem primeru ne gre samo za dobavo orožja kot tako (čeprav bi bilo spričo dejstva, da gre danes na svetu vsako minuto milijon dolarjev za blazno oboroževanje, že to dovolj vzroka za odpor in obsojanje!), marveč gre za oboroževanje režima, ki je splošno znan in proslul po svojih fašističnih metodah, po brezobzirnem kratenju človekovih pravic in po krvavem zatiranju vsega, kar je demokratično in napredno. Saj ima režim diktatorja Pinocheta, ki je leta 1973 v krvavem udaru zrušil in umoril demokratičnega predsednika Allendeja, od takrat na vesti že 30.000 do 40.000 umorjenih demokratov, medtem ko je okoli 2500 „nezaželenih“ oseb enostavno „izginilo“ in nihče ne ve, kako in kam.

Ravno temu režimu pa namerava Avstrija dobaviti

tanke in strojnice — da bo v bodoče lahko še lažje preganjal delavce in antifasiste, besnel nad sindikalnimi in drugimi naprednimi organizacijami. V tem primeru je argumentiranje z ogroženimi delovnimi mesti naravnost cinično, je nemoralno, kakor poudarjajo predstavniki najrazličnejših krogov. Ogorčenje zaradi takih načrtov se je razširilo v pravo ljudsko gibanje in za ponedeljek napovedujejo na Dunaju veliko protestno demonstracijo, da bi vlado opozorili na njeno odgovornost, ko bo na torkovi seji odločala o tem, ali naj dobavo orožja dovoli ali prepove.

Protestno gibanje pa nikakor ni omejeno na opozicijske kroge, marveč sega tudi tja do vrhov vladne stranke. Med tistimi, ki se posebno odločno postavljajo proti takim „poslom“, je tudi predsednik kluba socialističnih poslancev Heinz Fischer, ki je zlasti zavrnil „argument“, da bodo orožje pač dobavili drugi, če tega ne bo napravila Avstrija: Ravno na tem področju mora vendar biti razlika med socialistično vodeno Avstrijo in konservativno vodeno Anglijo — je menil Fischer — in na to razliko moramo biti ponosni tudi v bodoče.

Pikanterija ob robu: razprava o dobavi orožja dosega višek ravno za 35-letnico „zgodovinskih“ dogodkov, ko so prve atomske bombe v Hirošimi in Nagasakiju ubile četrt milijona ljudi...

Neurje povzročilo ogromno škodo

Po kratkotrajni vročini je začetek tedna divjalo preko Koroške in delov Slovenije neurje, kakršnega niti starejši ljudje ne pomnijo. Najhujši se je spustila nevihta nad zahodnimi in severnimi predeli Gur, nad vzhodno Koroško blizu Grebinja in Labotske doline, pa tudi v Pomurju.

Kot jake velika toča je v nekaj minutah razdrobila strehe številnih poslopj, uničila poljščine ter poškodovala avtomobile in tudi ljudi. Škode, ki gotovo znaša mnogo milijonov šilingov, doslej še ni bilo mogoče v celoti oceniti. Pri posameznih hišah je nastalo za stotisoče šilingov škode samo na strehah, pretežna večina ljudi pa ni zavarovana proti poškodbam pred neurji. Poleg tega je veliko škodo na poljih. (Na sliki vidimo deloma že spet popravljeno novo gospodarsko poslopje pri Črnuju v Zgornji venci, kjer je toča razdrobila razen ene vse plošče iz eternita). Še huje pa je bilo v Hodišah, kjer je poleg domačinov bilo prizadetih nad 1000 turistov (poškodovani šotori in avtomobili). Poškodovanih je bilo tudi nekaj oseb, ki se niso več mogle spraviti na varno.

Najhujše opustošenje na poljih je povzročila toča v bližini Grebinja in v Labotski dolini, kjer sta žito in silaža v nekaterih krajih popolnoma uničena. Tudi sadno drevje in strehe v teh krajih so močno poškodovane.

Prizadeti so seveda v prvi vrsti manjši posestniki, ki imajo večinoma več škode, kot imajo v celem letu prometa. Zaradi poškodovanih streh je uničeno tudi veliko krme, ki je letos zaradi slabega vremena tako že pila. Prizadeti bodo morali nositi škodo v prvi vrsti sami, le nekoliko podpore lahko pričakujejo iz sklada za katastrofe.

Atentat v Bologni nosi „podpis“ fašističnega terorizma

Po prepričanju političnih in sodnih oblasti v Italiji ima pokol v Bologni jasno fašistično ozadje. Ze v noči od sobote na nedeljo je postalo jasno, da gre za atentat, ker so našli žarišče eksplozije v delu železniške postaje, kjer ni nobenih plinskih napeljav. Kratko navrh pa so prišli raziskovalni organi do zaključka, da je treba iskati atentatorje v vrstah fašističnih skupin.

Ob najhujšem zločinskem pokolu v Italiji po drugi svetovni vojni, ki je zahteval 76 smrtnih žrtev in nad 200 ranjenih, ugotavljajo, da dogodki jasno kažejo na črno zločinsko roko, ki je organizirala že celo vrsto podobnih atentatov zadnjih let. Pri vseh teh zločinih najdemo skupni imenovalec — naboj naj eksploziva ten, kjer je veliko ljudi, da bi tako povzročil čim več žrtev in privedel do največjega vznemirjenja in čim večje destabilizacije.

Vsi odgovorni politiki obsojajo fašistični zločin in obljublajo hitrejšo preiskavo kot dosedaj. V parlamentarni razpravi so neodvisni levičarji kritizirali neučinkovitost vladnega delovanja, republikanci pa so očitali vladi, da je v zadnjih letih premalo zasledovala teroriste iz fašističnih vrst, hkrati pa so izrazili, da po njihovem mnenju obstaja operativna centrala, ki usmerja levi kot tudi desni ekstremizem. Komunisti so zahtevali, da je treba razčistiti, če za temi poskusi destabilizacije ne stoji kakšna tuja sila.

V vsej državi je prebivalstvo z množičnimi stavkami protestiralo proti poskusom fašistov s pomočjo atentatov priti svojim ciljem bližje. Tudi Slovenska kulturno-gospodarska zveza je v solidarnostni izjavi opozorila na tradicijo fašističnih zločinov tudi proti slovenski narodnosti v Italiji in obsodila zločin v Bologni.

TUDI KOMISIJA FUENS JE UGOTOVILA:

Sedmojuljska zakonodaja

je protimanjšinska in ne predstavlja izpolnitve člena 7

Na povabilo zveznega kanclerja Kreiskega je leta 1978 obiskala Koroško in Gradiščansko veččlanska komisija Federalistične unije evropskih narodnostnih skupin (FUENS). Kakor smo takrat poročali tudi v našem listu, so člani komisije, pripadniki različnih narodnostnih manjšin, pod vodstvom predsednika FUENS in južnotirolskega manjšinskega politika Karla Mitterdorferja preučevali položaj koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. Na podlagi svojih ugotovitev je komisija potem sestavila poročilo in ga poslala kanclerju Kreiskemu.

Avstrijska stran je s to komisijo gotovo zasledovala zlasti namen, da bi bile mednarodno „ugotovljene“ pozitivne lastnosti takojimeno sedmojuljske zakonodaje in s tem podkrepilene samohvalne trditve avstrijskih predstavnikov, češ da je sedanja ureditev manjšinskega vprašanja v Avstriji „vzor-na“ in bi torej lahko služila za zgled še drugim, ki se morajo baviti z manjšinsko problematiko. Vendar pa so bili zaključki, do katerih so prišli člani komisije, bistveno drugačni, saj bi jih lahko strnili v oceno, da je ta zakonodaja protimanjšinska in da nikakor ne predstavlja izpolnitve člena 7 državne pogodbe.

Med drugim komisija v svojem poročilu meni, da se sedanja ureditev sicer „približuje načelu pospeševalnega manjšinskega prava“ in da je v zakonu „zaslediti tudi pozitivne vsebine“; toda takoj nato nedvoumno poudarja, da zakon o narodnih skupinah ne predstavlja izpolnitve člena 7, zlasti ne izvedbe njegovih paragrafov 2, 4 in 5. V tej zvezi komisija tudi odreka Heimatdienstu in takojimeno-

vani Robakovi skupini na Gradiščanskem vsako pravico govoriti k manjšinskim vprašanjem.

Posebej komisija naglašja, da je ugotavljanje manjšin leta 1976 zaradi uspešnega bojkotiranja spodletelo in so dobljeni rezultati torej povsem neuporabni za reševanje manjšinskih vprašanj. Zato komisija tudi kritizira oblasti, ker so

se pri določanju krajev za dvojezične napise opirale na neuporabne rezultate spodletelega ugotavljanja, pri čemer posebno negativno ocenjuje 25-odstotno osnovo ter meni, da bi bila — če se že ne more osvojiti primer Finske, kjer velja osnova 6% — morda sprejemljiva osnova 10 odstotkov. „Gotovo je namreč,“ je rečeno v poročilu komisije, „da manjšina ravno tam potrebuje večjo zaščito, kjer je napram večini posebno šibka, ker je ravno tam v posebni meri izpostavljena nevarnosti asimilacije.“

Glede zakona o narodnih skupinah in izvedbenih odredb k temu zakonu komisija ugotavlja, da so bili sprejeti brez sodelovanja in brez soglasja hrvaške in slovenske manjšine; prav tako pa pri tej zakonodaji tudi ne gre za meddržavni dogovor. „Torej zakon o narodnih skupinah in k njemu spadajoče izvedbene odredbe nikakor ne predstavljajo sporazumne rešitve potom dogovora med državo in manjšinami, pa tudi ne izpolnitve člena 7 državne pogodbe 1955.“ Zato komisija meni, da bi morali v skupnem posvetovanju med vlado in predstavništvom manjšin in ne kot doslej med vlado in političnimi strankami doseči sporazum, ki bi odstranil predsodke in nezaupanje ter omogočil za vse strani zadovoljivo rešitev.

„Za učinkovito in torej tudi uspešno manjšinsko zaščito je odločilnega pomena ozračje razumevanja, ki pa ga je mogoče doseči le z ustreznim državnim objasnjevanjem in informiranjem večinskega naroda,“ še pravi komisija v svojem poročilu, kjer očitno na podlagi izkušenj, ki jih je nabrala v zvezi z avstrijsko manjšinsko politiko, slonečo na zloglasnem protimanjšinskem dogovoru treh strank, nedvoumno poudarja: „Manjšinska politika ne sme postati vprašanje strankarske politike in s tem povezane strankarskopolične igre sil, ker mora sicer nujno priti do minimalnih rešitev v škodo manjšin“ — vsekakor porazna, toda v polni meri zaslužena in upravičena kritika toliko hvalisanega tristrankarskega pakta, ki se je v zadnjem času že ponovno izkazal kot rezultat sramotne kapitulacije pred manjšinam najbolj sovražnimi silami in s tem kot glavna ovira za vsako pošteno in demokratično reševanje manjšinskega vprašanja.

TRŽIČ:

Pobratenje z občino Zaječar

Slovenska obmejna občina Tržič razvija vsestransko sodelovanje z občinami v raznih republikah Jugoslavije in v inozemstvu. Zadnjo soboto, 2. avgusta, je bila slavnostna seja zborov skupščine občine Tržič, na kateri so podpisali listino o pobratenju z občino Zaječar v SR Srbiji, ki naj pospeši sodelovanje na vseh področjih družbenega življenja. Tržič sodeluje tudi z občino Ludbreg na Hrvaškem, ki nam je znana po kulturni izmenjavi s Slovensko prosvetno zvezo in z društvom na Radišah.

Tržič se prizadeva tudi za dobre odnose s koroško občino Borovlje, saj sta občin sosedni. Na žalost zastopnika občine Borovlje kljub povabilu ni bilo na seji. Tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser se je v svojem govoru zahvalil za povabilo in se spomnil povezanosti, ki se je rodila v preteklosti iz skupne borbe proti fašizmu in ki ji današnja odprta meja nudi vse možnosti za še boljši razvoj; ta povezava je tudi podpora v bitki za enakopravnost koroških Slovencev. Izrazil je mnenje, da bi pospeševanje odnosov med Borovljami in Tržičem gotovo koristilo temu razvoju.

Manjšinska problematika na srečanju klubov OZN

Republiška konferenca klubov OZN Slovenije je tudi letos priredila poletno taborjenje članov teh klubov iz vseh delov Slovenije.

Organizatorji letošnjega taborjenja v Ankaranu, ki se ga je udeležilo nad 30 članov klubov OZN, so posvečali posebno pozornost manjšinski problematiki — ne nazadnje tudi zato, ker je bilo srečanje na območju, kjer živi italijanska narodnostna skupina, onkraj meje pa slovenska manjšina. Predvsem pa je važno, da so ravno člani klubov OZN čim bolj seznanjeni o problematiki narodnih manjšin.

Na taborjenju v Ankaranu so po eni strani spoznali položaj italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji, po drugi strani pa razmere, v kakršnih živijo Slovenci v Italiji in Avstriji. Zvezo slovenske mladine v Celovcu je na srečanju zastopal tajnik Marjan Pečnik.

Vrsta gorenjskih občin v začetku meseca avgusta praznuje svoj občinski praznik. To nikakor ni naključje, ampak odraz dejstva, da je ljudstvo prelepe Gorenjske med prvimi zanetilo splošni ljudski odpor proti nemškemu okupatorju in proti vsem mračnjaškim silam fašizma.

Tako tudi občina Jesenice praznuje 1. avgusta svoj praznik kot spomin boja na Obranci. Dne 1. avgusta 1941 se je nenadni napad nemških okupatorjev na taborišče Cankarjeve čete vsled junaškega odpora, hitre intervencije in dobro organiziranega protinapada jeseniških partizanov-prvoborcev izjalovil in se za napadalce spremenil v beg in poraz. Bitka na Obranci ima svojo težo in vrednost prav v tem, da je bila znanilka vseljidskega odpora na tem delu Gorenjske ter ima mobilizacijski pomen za razvoj narodnoosvobodilnega gibanja pod vodstvom KP tudi za širši slovenski prostor.

Ob praznovanju občinskega praznika 1. avgusta so se torej občani jeseniške občine spominjali tistih dni pred 39 leti, ko se je goloroko ljudstvo pod vodstvom KPJ spoprijelo z najbolj mračnjaškimi silami tedanje dobe. Iz te težke neenake borbe so izšli kot zmagovalci, za kar gre zasloga predvojnemu revolucionarnemu, prvoborcem ter ostalim borcev, kratka ljudstvu kot celoti. Da je bilo temu tako, o tem

priča niz spominskih obeležij narodnoosvobodilne borbe — kot dokaz, koliko je bilo treba žrtvovati za svobodo, pa tudi kot opomin za prihodnost, da se kaj takega več ne ponovi.

Občina Jesenice je srednje velika obmejna občina, v kateri poteka državna meja tako z Avstrijo kot z Italijo. Je industrijsko razvita

Občina Jesenice je obhajala svoj praznik

občina, v kateri je razvita železarska industrija, ki daje večino narodnega dohodka v občini. V občini je tudi zimsko-turistični športni center Kranjska gora.

V dosedanjem obdobju je v občini nedvomno napravljen nadaljnji korak pri utrjevanju samoupravnega sistema, saj so v času med dvema občinskima praznikoma, ko je pravzaprav priložnost, da ocenijo dosežke preteklega leta, v veliki meri dosegli zaželjene uspehe. Tako lahko tudi letos z vso gotovostjo ugotovijo, da je občina Jesenice vsestransko bogatejša kot je bila na dan občinskega praznika pred letom dni. Vsako leto povečujejo število

družbenih in zasebnih stanovanj, izboljšujejo cestno, vodovodno in kanalizacijsko omrežje, vedno širša in gostejša je mreža telefonskih povezav, dograjujejo sistem šolstva z otvarjanjem šolskega centra na Plavžu, z dokončanjem prostorov za specialistične ambulante se izboljšujejo možnosti zdravstvenega varstva, povečujejo možnosti za otroško varstvo in podobno.

Cilji za prihodnje pa so v bistvu preprosti, kot so bili preprosti tudi do včeraj: želijo si čedalje boljše življenje, blagostanje tako v materialnem kot v duhovnem življenju. Zato se v letu 1980 z vso ostrino spoprijemajo z merami za uveljavitev gospodarske stabilizacije, to pomeni prizadevanje za višjo kakovost proizvodov in storitev, večjo medsebojno menjavo in gospodarsko sodelovanje.

Letošnji občinski praznik so praznovali, ko ni več med njimi tovariša Tita, s katerim jih neločljivo povezuje njihova preteklost, sedanjost in prihodnost. Vse, kar preverjajo pri realizaciji nalog in načrtujejo za naprej, je povezano s tovarišem Titom. Zato je njihova neomajnost toliko večja, da začetno pot gradijo naprej pri razvijanju samoupravljanja in nenehne rasti gospodarstva.

Želijo, da bi živeli v miru, v sožitju s soslednimi in vsemi drugimi narodi sveta.

Jutri se bo začel Celovski lesni sejem

Jutri ob 10. uri dopoldne bo zvezni minister za kmetijstvo in gozdarstvo dipl. inž. Günter Heiden otvoril 29. Celovski lesni sejem. S tem bo Celovec postal spet za nekaj dni središče mednarodnega lesnega in gozdnega gospodarstva. Gospodarstveniki, strokovnjaki in vsi, ki so tudi le posredno povezani z lesnim ali gozdnim gospodarstvom, bodo imeli možnost ogledati si izdelke, ki jih razstavlja okoli 1600 razstavljalcev iz 32 dežel. Obiskovalcem (pričakujejo jih spet okoli 300.000) bo na razpolago obširna paleta lesnih in drugih izdelkov, predvsem pa najrazličnejši stroji za obdelovanje in predelovanje lesa. Med strokovnimi posveti bo srečanje strokovnih novinarjev, odvijal se bo tudi velesimpozij, ki bo prikazal zgodovino gozdarske tehnike in se bavil s problemi sodobnega gozdarstva.

Za obiskovalce sejma so na gozdnem posestvu humperškega veleposestnika Hansa Marescha v Kočuhi blizu Šmarjete uredili zemljišče, ki ga bodo prikazovali kot vzorno urejenega, drugič pa uporabljali za predvajanje gozdnih transportnih sredstev za vele-, srednje in manjše kmetije. V okviru lesnega sejma pa bodo sosednje države Jugoslavija, Italija in Zvezna republika Nemčija priredile tudi posebne dneve, kjer bodo predstavile svoje izdelke.

Na zadnji tiskovni konferenci so predstavniki sejma naznanili, da bo na 30. Celovškem lesnem sejmu prihodnje leto strokovni del skrajsan na 5 dni, kar menda odgovarja mednarodnemu razvoju.

Moskva je izpolnila nalogo organizatorja olimpiade

Olimpijski ogenj, ki je na velikem Leninovem štadionu v Moskvi gorel od 19. julija dalje, je v nedeljo zvečer spet ugasnil — 22. olimpijske igre so se končale z veliko zaključno slavnostjo in športniki iz vseh delov sveta so se poslovili z obljubo, da se bodo čez štiri leta spet zbrali na olimpijskih igrah, ki bodo leta 1984

v ameriškem mestu Los Angeles.

Po mnenju nekaterih bodo 22. olimpijske igre šle v zgodovino kot „igre bojkota“; toda pretežna večina ljudi po vsem svetu je prepričana, da so tudi te igre — kljub raznim obrobim neprijetnosti — potekale v olimpijskem duhu, to je v duhu prijateljstva in sodelovanja med narodi. Bolj kot kdaj koli v zgodovini se je namreč izkazalo, da je miselnost športa mnogo močnejša od teženj tistih, ki bi hoteli šport izkoristiti in zlorabiti za svoje politične načrte. In tako se je tudi bojkot, ki so ga olimpiadi napovedali kot protest proti sovjetski invaziji v Afganistanu, v bistvu obrnil proti tistim, ki so ga uporabljali kot politično orožje: olimpijske igre so uspešno potekale, na političnih realnostih pa se ni nič spremenilo.

Najbolj prizadeti so bili seveda športniki tistih držav, ki niso smeli v Moskvo in so bili prikrajšani za priložnost, da skupaj z mladino vsega sveta v prijateljskem tekmovanju preizkusijo svoje zmogljivosti. Vendar zaradi okrnjene udeležbe kvaliteta olimpijskih iger prav nič ni trpela — na desetine novih olimpijskih in svetovnih rekordov govori ravno nasprotno ter potrjuje, da je Moskva v vsakem pogledu izpolnila svojo odgovorno nalogo, ki ji je bila poverjena kot organizatorju 22. olimpijskih iger.

Čez štiri leta naj bi se mladina sveta zbrala na olimpiadi, in sicer v ameriškem mestu Los Angeles. Želeli je samo, da bi se do takrat zjasnilo politično nebo in da ne bi imel nihče resničnega ali tudi samo domnevnega vzroka, da namesto športne solidarnosti demonstrira politični prestiž.

Zelo zgovorne primerjave

V primerjavi z rešitvami drugod je „vzorna“ manjšinska zakonodaja vse prej kot vzorna

Takoimenovana sedmojuljska zakonodaja (zakon o narodnih skupinah z izvedbenimi odredbami), ki jo avstrijski predstavniki skušajo prikazovati kot „vzorno“ in celo kot „evropski model“, ni nalezla na odpor samo pri neposredno prizadetih — to je pri koroških Slovencih, marveč jo je zelo kritično ocenila tudi komisija FUENS, ki je leta 1978 proučevala razmere na Koroškem in Gradiščanskem. V svojem poročilu, ki ga je potem poslala kanclerju Kreiskemu, je komisija med drugim kritizirala zlasti tudi dejstvo, da je bila ta zakonodaja sprejeta mimo prizadetih manjšin in celo proti njihovi volji in da je zato ni mogoče smatrati za izpolnitev člena 7 državne pogodbe.

Najnovejši primer, kako se naj manjšinska vprašanja rešujejo v sodelovanju in sporazumno s prizadeto manjšino, pa je razprava o novem zakonu o šolah narodnostnih skupin v SR Hrvaški. Novi zakon je namreč dozorel po podrobnih analizah, ki so jih izvedli v vseh jezikovno mešanih središčih in pri katerih so poleg pedagoških institutov sodelovale tudi komisije za

narodnostna vprašanja ob pomoči družbeno-političnih organizacij. Gre torej za usklajeno akcijo, ki je obrodila sadove ob sodelovanju med oblastmi in manjšinami — ne pa za oktroiranje diktatov, kakor to doživljamo v Avstriji, ko večinske stranke osvojijo stališča najhujših nasprotnikov manjšin in potem manjšinam vsiljujejo „rešitve“, ki bi jih lahko imenovali klasičen primer diskriminacijske protimanjšinske politike.

Omenjeni hrvaški zakon prehaja sedaj po podrobnih debatah v najbolj zainteresiranih ustanovah iz faze preučevanja v fazo izvajanja. Zakon je bil sprejet z namenom, da bi okrepili šolske in predšolske ustanove, ki predstavljajo osnovno podlago za nadaljnji razvoj sleherne manjšine. Zakon obravnava celotni šolski sistem narodnostnih skupin ter postavlja temelje za razvoj predšolskih ustanov, za krepitev obvezne šole ter za nadaljnjo krepitev posameznih usmeritev v srednji šoli.

Posebnost in — da spet primerjamo z razmerami na Koroškem — resnično širino v korist manjšinam predstavlja novi zakon brez dvoma v tem smislu, da ne določa števila kandidatov, to je učencev za izoblikovanje neke vzgojne in izobraževalne skupine. V členu 4 je na primer rečeno, da lahko šola obstaja in deluje neodvisno od števila gojencev — v nasprotju z „vzorno“ rešitvijo na Koroškem, kjer oblasti niti o zmanjšanju števila učencev nočejo nič slišati, čeprav je splošno znano in priznано, da je pouk v dveh jezikih bolj zahteven in bi ob zmanjšanem številu učencev v razredu gotovo bil lahko boljši. Člen 7 novega zakona pa določa, da mora šola organizirati pouk jezika in kulturnega ustvarjanja v materinščini za gojence, ki pripadajo neki določeni narodnostni skupnosti ter obiskujejo šolsko ali predšolsko ustanovo s hrvaškim učnim jezikom.

Z novim zakonom bo bolj široko in bolj ugodno zagotovljena enakopravnost manjšinskih šol pri

vseh njihovih sestavnih delih — od predšolskih ustanov preko obvezne šole do srednjega in višjega šolstva, pa tudi na področju učbenikov. Še posebno bo novi zakon pospešil izdajo učbenikov za vse šole tudi v jezikih narodnostnih skupnosti, ki živijo v SR Hrvaški. Tozadevno zakon namreč predpisuje, da je treba najkasneje v enem letu po objavi nekega učbenika v jeziku večine poskrbeti tudi za primerne prevode v jezike narodnostnih skupin. Prav tako vsebuje novi zakon predpise, ki zagotavljajo nenehno strokovno izpopolnjevanje učnih moči na šolah narodnostnih skupin, medtem ko staršem pripadnikom posameznih narodnostnih skupin daje pravico in možnost sodelovanja pri šolskih oblasteh.

Ne nazadnje pa novi manjšinski šolski zakon na Hrvaškem predpisuje tudi obvezno učenje jezikov narodnostnih skupin na hrvaških šolah, da bi tako ustvaril na narodnostno mešanih območjih resnično dvojezičnost. Pri tem izhaja zakon iz spoznanja, da obvladanje enega in drugega jezika v jezikovno mešanih občinah omogoča ne samo boljše komuniciranje, temveč prispeva k tesnejšim in izvirnim odnosom sožitja.

FRANCIJA OBNAVLJA KULTURNO DEDIŠČINO:

Versailles v starem sijaju

Letošnje leto so Francozi razglasili za „leto kulturne dediščine“ in v tem smislu po vsej državi na najrazličnejše načine skrbijo, da bi bodočim rodovom ohranili dosežke, ki pričajo o bogati kulturni dediščini. V okviru tega leta so tudi zaključili prvi del obnavljanja znamenitega Versaillesa, ki velja za eno najlepših palač na svetu in ga na leto obišče tri in pol milijona ljudi — domačinov in tujcev, ki si želijo ogledati kraj, kjer je nekoč živel „sončni kralj“ Ludvik XIV.

Sloviti grad so gradili skoraj tri desetletja in prav tako dolgo ga zdaj že obnavljajo, kajti konservator Gerald Van Der Kemp je že kmalu po drugi svetovni vojni začel z delom, ker je streha puščala in je brokatne tapete že načela plesen. V teh desetletjih so opravili obsežna dela in z umetniškim žarom ter znanstveno pedantnostjo vrnili ves nekdanji sijaj predvsem prostoroma, ki sodita med dragulje Versaillesa — zrcalni galeriji in kraljevi spalnici.

Z zakonom o muzejih iz leta 1978 so samo za ta dela namenili pet milijonov frankov. Vendar so se dela

lotili že veliko prej, namreč z denarjem, ki so ga v ta namen podarili mnogi zasebniki in ustanove, ter z izvirnimi kosi pohištva, slik, tapiserij in drugega okrasja, ki je tekom stoletij prešlo v zasebne roke in deloma tudi v tujino, predvsem v Ameriko. Samo tkanje brokata, s katerim so pokrite stene kraljeve spalnice, je terjalo petnajst let dela — na stavah iz 18. stoletja in po dveh vzorcih, ki so jih hranili v pariških skladiščih rešenih umetnin.

Francoska revolucija in poznejša nemirna obdobja namreč tudi Versaillesu niso prizanašala. Med pariško komuno so na primer v zrcalni galeriji spali deputati in iznajdljivejši so si postlali s kosi zaves. V kraljevi spalnici so morali popolnoma obnoviti tudi ves leseni opaz, iz starih elementov na novo sestaviti in pozlatiti posteljno balustrado. V zrcalni galeriji so se od dvaindvajsetih velikih svečnikov ohranili samo štirje; neki obrtnik je po njih izrezljal še osemnajst primerkov, da so dobili kalupe za vlijanje plastičnih gracij, ki danes nosijo svečnike, v katerih pa seveda gorijo žarnice. Za ta dela so

znašli stroški 2,5 milijona frankov.

Zdaj so v Versaillesu na vrsti predvsem arhitektonska dela. Doslej so namreč nadomeščali izgubljeno, obnavljali poškodovano, v naslednjih letih pa bodo poskušali ozdraviti kamen in popraviti napake, ki so jih v graditveni vni napravili nekateri nasledniki Ludvika XIV., zlasti Ludvik Filip, ki je v gradu uredil muzej francoske zgodovine in pri tem grdo skazil njegovo prvotno stavbarsko zasnovu. Končni cilj sedanjih restavracij je bival sončni kralj.

Z obnovitvenimi deli pa ne vračajo le nekdanjega sijaja eni najlepših palač na svetu — ob njih doživlja preroj niz častitljivih, že skoraj pozabljenih rokodelskih veščin. Zrasel je povsem nov rod obrtnikov od ebenistov do pozlatarjev, od tkalcev brokatnega blaga do rezbarjev. Kako pomembna je tudi ta stran kulturne dediščine, pokaže naslednji primer: ko bo na primer umrl osemdesetletni Becart, v vsej Franciji ne bo več človeka, ki bi znal naviti in pogmati vse versajske ure.

LETOS JUBILEJNA VUZENICA:

Koroška likovna kolonija tokrat v znamenju desetletnice

V času od 25. do 30. avgusta bo v Vuzenici spet tradicionalna Koroška likovna kolonija mladih, ki bo tokrat potekala v znamenju jubileja: „Vuzenica 80“ bo namreč že deseta tovrstna prireditel. Kajti kolonija je bila od leta 1970, ko so jo prvič priredili, z izjemo leta 1971 vsakoletna oblika srečanja mladih likovnikov z obeh strani meje. V teh letih pa so na prireditvi sodelovali tudi starejši likovniki amaterji ter akademski slikarji.

Koroško likovno kolonijo „Vuzenica 80“ organizira spet osnovna šola Vuzenica v sodelovanju s Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu, Zvezo kulturnih organizacij Slovenije in Kulturno skupnostjo občine Radlje ob Dravi ter ob materialni pomoči Ljubljanske banke in tovarne Aero v Celju.

Letošnjega jubilejnega srečanja se bo poleg mladih likovnikov iz Koroške regije udeležilo okrog 20 gostov iz avstrijske Koroške, sodelovali pa bodo tudi člani kluba mladih likovnikov občine Radlje ob Dravi ter umetniki amaterji in akademski slikarji. Na enodnevno srečanje v okviru letošnje kolonije pa bodo povabili tudi vse dosedanje udeležence te prireditve, tako da pričakujejo res pestro likovno dejavnost.

Ob koloniji pa bodo pripravili tudi še vrsto drugih prireditev. Tako bo odprta razstava izbora del dosedanjih devetih srečanj mladih likovnikov; nadalje razstava del mentorjev kolonije in del udeležencev kolonije, ki se z likovnim ustvarjanjem bavijo tudi izven teh srečanj; seveda pa tudi razstava del, ki bodo ustvarjena na letošnjem srečanju. V okviru kolonije bo tudi poseben Koroški večer, kjer bodo govorili o boju koroških Slovencev za uresničitev narodnostne enakopravnosti ter predstavili kulturno-prosvetno dejavnost Slovencev na avstrijskem Koroškem.

Sedemdesetletnica

zaslužnega borca
za pravice gradiščanskih Hrvatov

Alfonz Kornfeind, eden najvidnejših predstavnikov gradiščanskih Hrvatov in borcev za dosedo njihovih narodnostnih pravic, je pred nedavnim obhajal svoj 70-letni življenjski jubilej.

Rojen je bil v Velikem Borištofu ter je vse svoje delo posvetil delu za narod — kot šolnik, kot aktivni narodni delavec v mnogih organizacijah gradiščanskih Hrvatov; bil je vodja Založniškega in tiskarskega društva, tajnik in dolgoletni predsednik Hrvaškega kulturnega društva, ki ga je potem v zahvalo za njegovo delo izvolilo za častnega predsednika. Velike so njegove zasluge za izgradnjo njihovega Kulturnega doma v Železnem. Kot vodilni predstavnik njihove osrednje organizacije pa je bil tudi med tistimi, ki so navezali in vzdrževali stike z osrednjima organizacijama koroških Slovencev po eni ter med gradiščanskimi Hrvati in njihovim matičnim narodom po drugi strani.

Ob življenjskem prazniku so Alfonzu Kornfeindu čestitali predstavniki Hrvaškega kulturnega društva in drugih organizacij ter ustanov gradiščanskih Hrvatov. Ob njegovi sedemdesetletnici pa so ga obiskali tudi zastopniki jugoslovanske ambasade na Dunaju ter Društva za sodelovanje z gradiščanskimi Hrvati v Zagrebu, da se mu prav tako zahvalijo za njegovo neumorno narodno delo ter mu izrečejo čestitke in dobre želje.

Številnim čestitkam, ki jih je prejel ob svojem jubileju, se pridružujemo tudi koroški Slovenci ter jubilaru iskreno čestitamo z najboljšimi željami!

IVAN DOLENC

Slovenska kulturna publicistika v Kanadi

„Slovenska Kanada“ je prišla naposled navzkriž tudi z najnovejšo tendenco, češ da so zabavni glasbeni (in drugi) sporedi prav vse, kar slovenski Kanadčan še lahko prenese ali pa potrebuje za ohranitev svoje slovenskosti, in poudarek je tu na „zabavi“. Zagovorniki te smeri, ki se pri nas hudo širi, narobe tolmačijo preprostost naših ljudi in jo ponižujejo na raven vaških bebecov, seveda prav po krivici. Nesreča pa je v tem, da naše tukajšnje občinstvo nikoli javno ne spregovori samo zase, kot da so ga ne-štrpne in včasih kar smešne javne slovenske prakse že odrinile v največjo brezbriznost.

Primer „Slovenske Kanade“ omenjam, ker se mi zdi poučen za slovensko kulturno publicistiko. Če hočemo kaj kulturnega imeti, s čimer bi se lahko ponašali, kot Slovenci v svetu, med tujci, moramo vsi po vrsti tudi nekaj hoteti in nekaj dejansko storiti za to našo skupno stvar, največkrat še žrtvovati. V tem smislu sem napisal o oddaji Sonje Luzar, ki je vse svoje delo opravi-
bila brez kakršnega koli plačila — torej spet

samo iz ljubezni do naše domače besede in do našega kulturnega izročila — tudi naslednje vrstice, ki pa niso bile tiskane, ker so mogoče preveč boleče:

„Zdaj si mislim, da bi ta kvaliteta in vse-kakor tudi reprezentativna radijska oddaja lahko še obstala, če bi naša publika tukaj podarila voditeljici vsaj najmanjše priznanje — morda v obliki lepe, iskrene besede v pismu ali po telefonu, mogoče še z naročilom kakšne popevke, saj brez tovrstne podpore tudi najbolje hoteči človek ne more poklanjati svojega prostega časa in do-brega dela v nedogled. Tako se mi pa zdi, da je za tukajšnje razmere že običajen in preveč dolgotrajen množični molk pokončal še eno dobro narodno stvar, ki je med nami pognala nekaj brstja, in še celo takega, ki so ga zapazili tudi tujci. To pa je spet izguba za nas vse, pa naj smo na tej ali na drugi strani oceana...“

Vsa zrna in povrhu še neizhojena po-ta — in kje drugje tiči izvirnost ustvarjanja? — so nadvse težavna, če ne kar trnjeva, tu-di v Kanadi. Vprašanje kulturnega občinstva

dandanes resda ni edinstveno slovensko iz-seljensko vprašanje. Vseeno pa ne morem verjeti, da bi med vsemi Slovenci v Kanadi samo ena tisočinka še mislila s svojo glavo in razumela, da bomo brez skupnih in slož-nih kulturnih prizadevanj lepega dne stali na kontinentalni cesti v tej deželi med dvema oceanoma goli in oropani svojega najdraž-jeja: svoje lepe slovenske besede in vseh drugih zakladov iz kulturne skrinje naših babic in dedov. In vprašam vas: kdo bomo neki, če se to res še kdaj zgodi? Politiki, ki nas z vseh strani drobijo in nas zaganjajo drugega proti drugemu, nas ne bodo kul-turno oblekli — saj sami že danes tičijo v nekulturnih cunjah.

Ali je res samo materialistična brezbriz-nost, ki se z njo v nadaljnjem srečujemo? Ali pa je več na tem, da se velikega števila novodošlih priseljencev, tistih, ki imajo do-bre šole in pamet na pravem mestu, drži nekakšna začasnost? Taka, ki jim ne da, da bi se udeležili kanadskih slovenskih priza-devanj, v prvi vrsti kulturnih in narodno ohranjevalnih, ker si pač spet mislijo, da je njihovo bivanje tukaj tako in tako samo pre-hodnega značaja, in ker morda samo štejejo dolarje, da vidijo, kdaj napoči dan in ura njihovega povratka? Zase si mislim, da je med nami zares že marsikaj kulturnega pro-padlo, ker je bilo tudi že kanadsko, se pra-

vi: bilo je živ del našega življenja v novi domovini.

S tem pa se že vračam k uvodnim stav-kom teh svojih zapiskov, kjer sem s citatom iz knjižnice slovstvenega zgodovinarja na-kazal, da je slovenska kanadskost ali ka-nadska slovenskost tudi naša edina ustvar-jalna kulturna pot. Tudi „Dnevnik“ je bil kanadski časopis, kakor je bil slovenski. In kanadski so bili tudi vsi drugi kulturni na-stopi, s katerimi je bil v zadnjih letih pove-zan. Je bil morda zaradi tega premnogim manj privlačen? Mogoče celo tuj? Lep krog rojakov, ki jih je vezal „Slovene Diary“, pa je že bil mnenja, da nam postaja ta svet tukaj vse bolj domač — tudi s pomočjo kul-turnega časopisa.

Za zaključek naj še povem, da se vedno znova rad spomnim resnih in globoko ob-čutenih besed, ki jih je za koledar Sloven-ske izseljenke matice 1972 napisal sloven-ski pisatelj dr. Stanko Cajncar. Podal je svo-jo roko ljubečega rojaka vsem Slovincem v svetu in zaklical, da bi morali svet sovrašt-va dokončno demontirati, če nočemo, da bi sovraštvo razstrelilo kulturo. Se je ta nesreča že zgodila v kanadskem Torontu, in morda še v kakem slovenskem središču? Kot kulturni optimist sam v to še vedno ne verjamem.

(New York, 17. 11. 1979)

Uspešen 1. spominski pohod na Komelj „Po poteh Domnove čete“

Okrog sto pohodnikov se nas je v nedeljo ob najlepšem sončnem vremenu zbralo na vrhu Komeljskega spomenika žrtvam legendarne Domnove čete. To je bil prvi spominski pohod. Odvijal se je pod motom „Po poteh Domnove čete“. Verjetno je bil zimski pohod „Arihova peč“, v spomin padlim partizanom pod Arihovo pečjo nad Šentjakom v Rožu, organiziran od Slovenske športne zveze in Slovenskega planinskega društva Celovec, povod oziroma pobuda, da sta Področni odbor Zveze koroških partizanov skupno s Slovenskim prosvetnim društvom Edinost v Pliberku organizirala podoben pohod, vendar poleti, za katerega lahko samo z veseljem ugotovimo, da je lepo uspel in da ga bodo organizatorji tudi v bodoče izvedli in sicer vedno po kakšni drugi poti.

Letošnji I. spominski pohod „Po poteh Domnove čete“ je imel svoj začetek pri Lombarju — Koleniku v Čirkovčah pri Pliberku. Na poti po grabnih, jasnih in gozdnih, smo kakor nekoč v partizanih, obiskali razne kmetije, kjer so nas kmetje z veseljem sprejeli in nam ponudili mošta in kruha. Ves čas poti smo obujali spomine na težke čase osvobodilne borbe. Živo je bilo zanimanje za Domnovo četo, zlasti jih je zanimalo, ali je Jure tudi na pohodu. Jure ni nihče drugi kot eden izmed treh preživelih borcev Domnove čete, Jurij Bojanovič. Seveda je bil tudi on eden izmed pohodnikov na Komelju. Bili smo priče prisrčnega dogodka, ko sta se po dolgih letih spet srečala stari Ravnjak in Jurij Bojanovič ter obujala spomine na tiste čase. Pri Brniku je bil prvi postanek. Pogostili so nas z izvrstnim žganjem. Tajnik Zveze koroških partizanov Lipej Kolenik-Stanko, bivši partizan v komeljskih gozdovih, je ob tej priložnosti pohodnikom predstavil Jurija

Bojanoviča, ki sedaj živi v Vojniku v Sloveniji. Oba sta poudarila potrebo, da ohranimo tradicijo narodno-osvobodilnega boja, ki je prinesel zmago nad fašizmom, nam koroškim Slovencem pa člen 7 avstrijske državne pogodbe. Recitacija „Samo milijon nas je“ in partizanske pesmi so popestrile kratki počitek. Pot smo nadaljevali mimo gostilne Pistotnik k lepo urejeni kmetiji Mikic, kjer so nas spet pogostili z žganjem, moštom in domačim kruhom, potem naprej k nekdanji Kurnikovi kmetiji s stoletnimi lipami in k Apovniku, kjer je bil kraj tragedije oktobra 1944. Tovariš Bojanovič, ki je preživel to morijo na Komelju pri Apovniku, je doživeto pripovedoval, kako je prišlo do te tragedije, ki so jo povzročili fašistični policisti in domači izdajalci. Kot prvo je ugotovil, da so bili izdani. Domnova četa je imela takrat nalogo, da pripravi vse potrebno za bataljon, to je 80 mož, da prekoračijo Dravo in se še bolj usidrajo na Svinški planini. Domnova četa

ta, ki je štela 16 mož, je na poti k Dravi naredila počitek pri Apovniku. Tam pa so jih napadli uniformirani morilci in otvorili ogenj iz strojníc in minometalcev na počiva-joče partizane. Pri tem je Apovnikova domačija začela goreti. Samo nje-mu in še dvema tovarišema se je posrečilo prebiti obroč in si tako rešiti življenje. Komandanta Domna je zadela krogla v hrbet. Še eden se je težko ranjen rešil iz obroča, to je bil partizan Mirko, katerega je krogla zadela v trebuh, tako da so pogledala čreva ven. Nesrečnega Mirka so našli naslednjo pomlad pod neko smreko. Kljub hudi rani se je prebil skozi obroč in v hosti podlegel težki poškodbi. Ranjene in mrtve partizane so fašisti enostavno pometali v ogenj. Preživeli trije so se umaknili in kljub težki izgubi izvedli svojo nalogo — spravili bataljon preko Drave ter ranjence s Svinške planine nazaj preko Drave na zdravljenje. Razbito Domnovo četo, kateri so se pridružili novi borci, je prevzel tovariš Bojanovič in jo vodil do konca vojne. Svojo pretresljivo zgodbo je zaključil z željo, da bi mirno živeli v sožitju z vsemi narodi, vendar pa da ne smemo nikoli pozabiti junaške pretrpklosti, ki je obvarovala svet pred največjo katastrofo — fašizmom oziroma nacizmom.

V zvezi s tem gnusnim zločinom je tovariš Lipej Kolenik prebral pismo izjavo, v kateri priča, ki je videla to morijo pri Apovniku, pod prisego izjavlja, da so ranjene partizane zmetali v ogenj in da so umirali v največjih mukah. Sadizem ki ga ni primera v zgodovini vojaškega bojevanja.

Z grozo v srcu smo zapustili kraj spominov na ta grozni dogodek in nadaljevali pot mimo Ravnjakove kmetije, s sedmimi stasitimi lipami, kjer so nas trudne pohodnike spet okrepčali z moštom. Kot že omenjeno smo bili tukaj priča prisrčnega srečanja dveh starih znancev iz najtežje zgodovine našega ljudstva. Še nekaj minut hoda in dosegli smo naš cilj vrh Komeljskega spomenika, kjer smo z enominutnim molkom počastili spomin padlih borcev. Ob tej priložnosti sta spregovorila podpredsednik ZKP tovariš Wutte Janez-Luc, znani borec s Svinške planine in tov. Lipej Kolenik (govor objavljamo na 1. strani). Poudarila sta pomen takšnih pohodov zlasti za mladino, ki ima tako priložnost spoznati zgodovino NOB. Oba govora sta izvenela v želji, da bi naša mladina čvrsto stopala po stopinjah nekdanjih borcev za svobodo in za pravičnejše življenje.

Kot smo že zapisali je Pohod po poteh Domnove čete lepo uspel. Še prijetnejši pa bi bil, če bi bil brez Stapovcev in žandarjev. Leti so med pohodniki zbujali nejevoljo in upravičeno kritiko, češ da jih to spominja na tiste čase, ko so gestapovci vohali za partizani, v zasedah pa na nje prežali uniformiranci vseh vrst.

Po trudopolnem pohodu v vročem soncu in v potu svojega obraza se je odlično prilegla tekoča hrana in ne nazadnje tudi pečene klobase in čevapčiči pri Stibarju. Seveda ni manjkalo petja, predvsem borbenih pesmi, ki so odmevale kot nekdanj, ko je šlo zares v teh komeljskih gozdovih. Bila je prijetna družabnost polna smeha in prešerne šegavosti. Počasi smo se skapali domov, srečni, da je bil I. spominski pohod uspešen in v pričanju, da bo prihodnji pohod prav gotovo še atraktivnejši.

Zaključno naj še zapišem, da nas je vse, ki smo se udeležili pohoda, prijetno presenetila izredna gostoljubnost komeljskih kmetov, za kar jim tem potom v imenu pohodnikov izrekamo iskreno zahvalo.

Udeleženec pohoda

Slovensko prosvetno društvo
„Danica“ vabi na

KULTURNI VEČER

v soboto 16. avgusta 1980 s pričelkom ob 20.30 uri v Kulturnem domu v Senjprimožu.

Sodelujejo: Mešani pevski zbor SPD „Danica“, mešani oktel SPD „Danica“, trio „Korotan“ s pevci SPD „Danica“

Uspel večer SPD „Danica“ na Breznikovem campu

SPD „Danica“ je tako kot vsako leto tudi to poletje aktivno: kulturni večeri za turiste in domače goste se vrstijo eden za drugim. Tako je to društvo tudi v petek, 1. avgusta, priredilo izredno dobro obiskan kulturni večer ob obali Zablatniškega jezera na Breznikovem campu.

Mešani pevski zbor, pod vodstvom svojega zborovodje Hanzija Kežarja, je za uvod zapel eno slovensko in eno nemško pesem, pred veliko množico poslušalcev, ki je štela preko tisoč ljudi. Predsednik „Danice“ Stanko Wakounig je pozdravil publiko in v nadaljnji povezavi seznanil tuje goste z nekaterimi podatki o slovenskem življu na Koroškem ter poudaril pomembnost kulturne tradicije in nege slovenske pesmi. Publike ni prav nič motilo, da ni razumela slovenskih besedil in je z navdušenim ploskanjem odgovorila na citat Saint-Exuperyja, ki pravi, da je treba poslušati predvsem s srcem.

V nadaljevanju programa je trio Korotan poskrbel za obilo dobre volje, mladinska folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple pa je predstavila nekaj narodnih plesov, ki so bili za tuje goste gotovo zanimivost, saj si videl prenekaterega amaterskega filmarja, ki je izvajanja pevcev in folklorne skupine spravljal v filmsko škatlo. V okviru večera je nastopil tudi moški zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi. Program je zaključil mešani pevski zbor s Prešernovo Zdravljico, potem pa so se poslušalci in izvajalci zadovoljnih obrazov razšli: bil je lep in uspel večer.

Grablje pri Pliberku

V ponedeljek 28. julija smo se na libuškem pokopališču za vedno poslovili od dobre in daleč znane Petrove matere Amalije Maček iz Grabelj pri Pliberku. Pokojna Petrova mati, rojena Slanič se je rodila pred 75 leti na Komelju pri pd. Trbulu in se pramožila na Grablje v znano, ugledno in zavedno Petrovo družino. S svojim možem Urbanom, katerega rod je bil nekoč na Belšaku pri Stibarju, je pomagala vzgledno gospodariti na Petrovi kmetiji. Vse svoje življenje je bila tiha in mirna, skratka žena z odlikami, ki so le redko posejane. Njeni najbližji so jo izredno spoštovali, saj je bila dobra žena in vedno pripravljena pomagati. Bila je prava slovenska kmečka mati, ki jo odlikuje skromnost, dobrot, hvaležnost in velika ljubezen do svoje družine. Pokojna je s svojim možem Urbanom vcepila svojim potom-

cem vse tiste vrline, ki so potrebne današnjemu rodu, da obstoji in se drži pokonci tudi tedaj, kadar pridejo ujme vseh vrst nad naš narod. Veliko ljudi se je zbralo in vzelo za vedno slovo od tibe Petrove mame in ji tako izkazalo zadnjo čast. Počiva naj v miru, možu Urbanu in otrokom pa naj velja odkrito sožalje.

Borovlje - Dunaj

Pred kratkim smo v Borovljah obhajali 50-letnico Tončija Čelešnika, moža, ki ga poznamo kot zvestega in prizadevnega člana naše narodne skupnosti. Rodil se je na Loki pri Borovljah in tam je še danes. Po poklicu je delavec v borovljski železarni. Da kot pripadnik manjšine deluje v narodnih organizacijah, je povsem jasno. Tako je naš jubilar odbornik SPD Borovlje in Posojilnice v Glinjah. Rad obiskuje domače prireditve in je tesno povezan z dogajanjem doma in po svetu.

Ob njegovi 50-letnici mu v imenu SPD Borovlje iskreno čestitamo z željo, da bi bil še v bodoče tako prizadeven in aktiven ter predvsem zdrav in čil.

Naše kraje — Borovlje in Slovenji Plajberk je žalostno prizadela vest, da je na Dunaju v 87. letu starosti umrl naš rojak iz Slovenjega Plajberka Martin Wieser. Takoj po drugi svetovni vojni je zapustil domači kraj in se preselil na Duanj. V mladih letih je bil zelo aktiven prosvetaš zlasti se je udeleževal v pevskem društvu kot drugi basist. Še danes slišim njegov lepi glas, ko smo skupaj peli v Borovljah in pa po Rožu. Tudi pozneje, ko je bil na Dunaju, je rad prihajal v rodni kraj, kjer smo spet peli in se veselili v dragem domačem okolju. Kljub tujini, je ostal zvest izročilom svojih prednikov in to nadljeval tudi pri svojih otrokih. Pogreb je bil v petek 1. avgusta.

V imenu SPD Borovlje izrekam globoko sožalje pokojnikovim svojcem in sorodnikom k težki izgubi.

Andrej Wieser, Borovlje

OBVESTILO

Pisarna Zveze koroških partizanov v Spitalgasse 12 bo začasno odprta vsak ponedeljek in četrtek od 8. do 12. ure, kjer dobite potrebne informacije.

V nujnih primerih se lahko obrnete na pisarno Zveze slovenskih organizacij v Celovcu, Gasometergasse 10
Odbor
Zveze koroških partizanov

OSREDNJA PISARNA V CELOVCU

deluje vsak dan od ponedeljka do petka, od 8. do 17. ure. Posebne uradne ure vsak četrtek od 9. do 12. ure pa so namenjene tistim, ki se želijo o raznih problemih pogovoriti s sekretarjem ZSO,

tov. Felksom Wieserjem

OKRAJNA PISARNA PLIBERK posluje vsak torek od 9. do 12. ure. V pisarni bodo:

12. 8. 1980

Dr. Franci Zwitter
pravna vprašanja

Zveza slovenske mladine Pliberk vabi na

IZLET

v Lipico in Škocijanske jame v petek 15. avgusta

Cena 120 šillingov. Prijave in informacije: Slavko Kraut, 9150 Bistrice pri Pliberku 43, telefon [0 42 35] 23 25

Pesem in ples združujeta narode

10. folklorni festival v Beltincih

Pod geslom „Pesem in ples združujeta narode“ se je v soboto in nedeljo, 2. in 3. avgusta 1980, odvijal jubilejni 10. folklorni festival v Beltincih. Vsako leto se tu zbere povprečno nad 5000 ljudi in, kot že geslo samo pove, sodelujejo folklorne skupine iz različnih držav in pokrajin.

Izvirne ljudske plesne so letos izvajale skupine z Gorenjske, s Prekmurja, Štajerske, iz Srbije, Italije, Madžarske in pa naša folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple.

Naši folkloristi so nastopili kar dvakrat: v soboto zvečer v bližnjih Moravcih, v nedeljo pa v centru tega srečanja, v Beltincih. Da so se dobro odrezali, nam je potrdil navdušen aplavz po obeh izvajanjih. To je gotovo najlepše potrdilo za požrtvovalen trud vsakega posameznika te skupine, ki s svojim sodelovanjem prispeva svoj delež, da naši prelepi narodni plesi ne zatonejo v pozabo. Razen tega smo člani skupine imeli priložnost videti več kot zanimive plesne drugih udeležencev srečanja. Navezali smo stike s porabskimi Slovenci iz Madžarske in se dogovorili za bodoče sodelovanje.

Folklorna skupina „Zarja“, ki je v Beltince potovala pod vodstvom tovarišice Traudije Uršič in Helene Kuhar - Jelke, spremljal pa jo je tudi tajnik Slovenske prosvetne zveze tovariš Franci Sadolšek, se je vrnila zadovoljna in z nepozabnimi vtisi. Želimo si še več takih srečanj — kot gostje in kot gostitelji!

Tudi 5. pohod na Obir v spomin Hermanu Veliku lepo uspel

V spomin Hermanu Veliku, selskemu županu in podpredsedniku Slovenske prosvetne zveze, prireja Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem že več let pohod na Obir. Nedeljski pohod je bil že peti po vrsti. Tokratnega srečanja na vrhu Ojsterca se je udeležilo okoli sto navdušenih prosvetašev in planincev. Vrh Obirja kateremu pravijo tudi Ojsterca, z laskavim imenom Koroški Rigi — zaradi izredno lepega razgleda — je bil prizorišče vsakoletnega srečanja, kjer smo se spomnili velikega rodoljuba Hermana Velika. Poleg številnih domačih prosvetašev so se srečanja udeležili tudi prosvetaši iz Železne Kaple, iz Sel, iz Šentvida v Podjuni iz Stare vasi in drugih rožanskih in podjunskih vasi. Tokrat so se srečanja udeležili tudi zastopniki okteta iz Zatreznice pri Zirovnici in planinci Planinskega društva Dravograd. Kot po navadi sta se srečanja udeležila tudi žena pokojnega Hermana Marja in sin dr. Zdravko Velik. Zbrano planinsko publiko je na vrhu Obirja ali Ojsterca pozdravil predsednik SPD „Obir“ dr. Avgust Brumnik in se ob tej priložnosti spomnil velikih zaslug pokojnega Hermana Velika za dobrobit naše narodne skupnosti.

Hermanu Veliku postali tradicija. Prihodnjic bo pač treba koordinirati prireditve, da bo efekt še boljši.

Pohodnike je tokrat pot vodila od Kapelske koče naprej peš na vrh, to je približno eno uro in pol hoda. Do Kapelske koče na jezerski planini se je večina pripeljala s svojimi vozili. Pohodniki so imeli lepo sončno vreme, vendar pa kljub temu ni bilo pravega razgleda, kar je poleti velika redkost. Na vrhu Obirja je bilo veselo razpoloženje s petjem in pa tudi z obujanjem spominov na pokojnega Velika, ki je zelo ljubil to goro in jo tudi večkrat obiskal.

Na povratku z vrha je bil pri Mrzli vodi, to je v neposredni bližini nekdanje Rainerjeve koče piknik, kjer so postregli žejnim in lačnim pohodnikom s pristno kapljico in čevapčiči, kar se je seveda vsem prav dobro prišlo. Čeprav je bilo v nedeljo celo vrsto prireditev med njimi tudi na Komlju pohod „Po poteh Domnove čete“, je bila udeležba zelo lepa, kar dokazuje, da so pohodi na Obir v spomin

Blato pri Pliberku

Kakor strela z jasnega neba je šla novica od hiše do hiše ter širom Koroške, da se je v četrtek 31. julija pri košnji s traktorjem smrtno ponesrečil Ignac Kreuc, gospodar Obermanove domačije na Blatu pri Pliberku. Le težko smo mogli doumeti, da Obermanovega Naca ni več med nami, saj je bil star šele 55 let, torej v najboljših letih.

Pokojni izhaja iz znane Obermanove družine, ki neustrašeno stopa po stopinjah svojih prednikov. Ze zgodaj kot mlad fant se je moral lotiti dela na domačiji in gospodariti. Ker pa je bila kmetija s svojimi zaslužki bolj trda, se je odločil še za drugi poklic. Postal je pismonoša na pliberški pošti in tam napredoval do uradnika. Seveda pa se pokojni Nac za odločitvijo, da postane poštar, ni odrekel svoji zemlji in delu na njej. Preveč je ljubil svoj dom in svoje polje. Postal je garač in kljub temu je vestno opravljal oba poklica. Samo tisti, ki dela dva „šihita“, ve, kaj to pomeni, da je treba tudi za dva delati in to tudi tedaj, ko drugi že zdavnaj počivajo. Svojo kmetijo si je uredil tako, da je lahko za vzor vsem

drugim. Ze zgodaj jutraj se je vrgel na delo, šel nato na pošto v službo, jo vestno opravil in se vrnil spet na svoj dom ter tam nadaljeval z delom, kjer je jutraj prenehal. Tak je bil njegov delovni dan in to ne samo en dan ali mesec ali leto, temveč tako je šlo dobrih 30 let.

Pokojni Nac je bil dober in pošten ter vedno dobro razpoložen in ustrežljiv. Takšen je bil na pošti in takšen je bil napram sosedom. Bil je izredno plemenitega značaja in srca in s to lastnostjo je pomirjevalno vplival tudi na okolje.

Kljub temu, da je bil v državni službi, se ni bal izpričati svojega porekla. Ni se bal, kakor se bojijo nekateri, ki so v državni službi za svoj delovni prostor. Šel je vedno korajžno in vztrajno svojo pot, pa čeprav je moral prenesti tudi pikre in boleče opazke. Bil je človek mirne narave, v dejanjih pa je prekašal marsikatero „velikana“. Kljub obilnemu delu se je z vsem srcem posvetil svoji družini, ki ni takšna „moderna“ kot so danes, z enim ali dvema otrokoma, temveč kot nekdanja — prava slovenska mnogoštevilna družina.

S svojo pridno ženo, Božičevo Marjo, ki mu je stala vedno zvesto ob strani in pomagala, da je šlo lažje in boljše naprej pa sta vzgojila svoj naraščaj v zavedne in ponosne člane naše narodne skupnosti. Skrbel je, da so se otroci šolali in deloma tudi že prišli k boljšemu kruhu.

S pokojnim Nacem pa nismo zgubili le poštarja, ki nam je prinašal vsakovrstna pisma, z njim smo zgubili tudi „prenašalca“ dobre volje in šegavosti. Prinašal je dobro voljo v hiše in bodril ljudi iz vsakdanje mrkosti in zaskrbljenosti, in to čeprav je tudi sam bil obremenjen s podobnimi problemi, vendar tega nikoli ni pokazal drugim. Izžareval je mir in razumevanje tako, da so se tega od njega „nalezli“ tudi drugi. Le težko bom preboleli, da našega poštarja Naca ne bo več v naši hiši.

Ogromno ljudi se je zbralo na njegovem domu, da se zadnjič poslovijo od človeka, kakršnih je le malo posejanih po naši zemlji. Pevci so na domu in ob odprtem grobu zapeli nekaj žalostink, zaigrala je tudi poštarška godba. Nacevi kolegi-poštarji so mu izkazali poslednjo čast tudi v obliki častne straže.

Dekan Srienec v Šmihelu, ki je imel pogrebni obred, je v ganljivih besedah orisal pokojnikovo življenjsko pot. Predstojnik pliberške pošte g. Kitz je izrekel besede zahvale in pokojnega orisal kot vzornega in vestnega človeka in izrekel svojem iskreno sožalje. Prav tako se je v imenu sindikalne organizacije poslovil od pokojnega g. Ravnjak in sicer za delo v tej stanovski organizaciji v dobrobit stanovskih kolegov (oba govora v nemščini). Le težko razumemo in je tudi neodpuščljivo, da našemu zaslužnemu človeku, ki je vse življenje šel našo pot, nihče od naših zastopnikov, niti občinskih, ni spregovoril in izrekel vsaj „en bog lonaj“. Tega „molka“ res ni zaslužil.

Težko prizadeti ženi Marti, otrokom in sorodnikom izrekamo naše globoko sožalje. Naj mu bo zemlja, v katero smo ga mnogo prezgodaj položili — lahka.

ikej

Odpotovali na letovanje

V sredo dopoldne se je s Sienčnikovim omnibusom odpeljala druga skupina naših otrok na letovanje v Savudrijo, kjer bo ostala do 20. avgusta. Okrog 40 otrok predvsem iz Podjune bo 14 dni uživalo sonce in morje na sinjem Jadranu. Skupino mladih vodi Mandelc Zalika, spremljajo jo pa še Grilc Brigita, Valentinitsch Anna in Valeško Helena. Naša otroška skupina bo torej v dobrih rokah tako, da so starši lahko brez skrbi za svoje malčke. V Savudriji bodo naši otroci mnogo pridobili na zdravju in pa tudi na tem, da se navadijo na skupno življenje, saj bo tam še dosti druge mladine.

Radiše - tekma koscev

Radiško prosvetno društvo je zadnjo nedeljo preizkusilo novo zvrst delovanja. Vabilo je na tekmovalne kosce, ki se naj bi pomerili na strmih Šubernikovem travniku v Zgornjih Rutah, kjer je lep razgled na Šmarjeto v Rožu, na Medgorje in v Karavanke. Radišani s tem „športom“ še niso imeli izkušenj, zaradi izredno vročega vremena in številnih prireditev v sosesčini pa so se le bali glede udeležbe, toda brez vzroka.

Prišlo je 18 tekmovalcev in okoli 50 gledalcev. Zastopane so bile vse starostne skupine. Najmlajši tekmovalac je bila 16-letna deklica, zastopani pa so bili tudi starejši letniki, kot npr. Šubernikov oče, ki ga vidimo na levi sliki z vso njegovo mladeniško ži-

lavostjo. Sodelovale so tudi 3 žene, ki so prav tako kvalitetno kosile. Komisija ni namreč merila samo časa, ki so ga potrebovali kosci za približno 50 m² velik kos travnika, temveč je ocenjevala delo s kategorijami 1 do 5 — za vsako slabšo kategorijo so dodali po 25 sekund.

V prvi skupini je zmagal Pecek Štefan iz Šentprimža v 2 minutah in 20 sekundah (na desni sliki kosec v ospredju na desni). V skupini starejših tekmovalcev je zmagal Lampichler Jernej (2,37 minut), v skupini žensk pa Ogris Ana, ki je potrebovala 5,53 minut — treba pa je povedati, da so žene prišle ravno na tisti del travnika, ki sta ga veter in dež nekaj dni poprej najbolj potlačila.

se vsezkoli zadrževal v krogu pevcev, a ga je dolžnost spet in spet gonila zunaj okoli po stražah. Majski mu je iz Matjaževe skupine dodal svoje ljudi.

Matevž je bil ves hvaležen, ker je s svojo harmoniko zaživel. Kmečka izba je bila polna domačinov in sosedov ter terencev iz Kaple.

Za uvod so dali „Hej brigade“. Pe še eno.

Nato je spregovoril Matjaž.

Ob njegovih prepričljivih besedah, ki jih je polagal med ljudi krog sebe kot zaklade, je nastala osrečujoča tišina. Ni mu bilo treba opozarjati: Slovenci, varujte zaklade! Oči so se mu iskrale, ko je krepil svoja izvajanja z najnovejšimi radijskimi poročili zaveznikov. Poslušalci so pozabili dihati. Strmeli so vanj. Rastli so z govornikovimi besedami. Ideal svobode se je že uresničeval s samo odločno postavbo legendarnega Matjaža, ki je s svojimi prvoborci prezimil v bajni Peci. Zda pa je ostal med njimi. Med hribovci, preplašenimi koroškimi Slovenci, ki so preživljali velik prepoved zatiranega manjšinca v prebujenega somišljenika in soborca za veliko zgodovinsko slovensko stvar.

Pa spet pesem partizanska! „Nabrusimo kose“ in „Kmečki fantje in dekleta“ in druge ...

Domen je gledal svoje pevske tovariše: samo brat in bratranec sta še od nekdanjega Korijevega moškega zbora ... Kje so drugi pevci? Vprašanje pa je bilo boleče ... Kje so? Rok je padel pri Narviku že štiridesetega leta ... Vojdov Tone je končal na Francoskem ... Jernej v kacetu ... Rokej na Ruskem ... In Jakej? Pa njegov bratranec Jakej? ... Ohja in dragi France-Lenart? ... Samo trije smo še od pevcev! Pa bomo preživeli vojno? Bomo dočakali svobodo?

S Štefanom sta brata tisto noč zapela še nekaj starih

pesmi. Res se je v hribih že delal dan, ko so skušali Planinsko ...

Hojkov Joži je prišel k teti s partizanom francoskim brivcem, ki je ostrigel mlajšega bratca Rokeja. S starejšim bratom zdaj že nad pol leta partizanita, odkar so doma Nemci starše pobili. Večkrat ju zanese na črnjansko-koprivško ali pa solčavsko stran.

V grapi se je nenadoma vnelo divje pokanje. Joži se je umaknil s svojimi v bližnji gozd. V gozdnem robu tja proti Sončarju je pokalo ...

Ponoči so prinesli štirje tovariši ranjenega borca od druge čete. Zda se je izvedelo, kaj je bilo. Četa se je pomikala s prevrške strani proti Zgornji Ojstrovini, tedaj pa z osenčne strani zapoka. Kolikor so mogli ugotoviti, ni bil ogenj četi namenjen, marveč se je usmerjeval desno čez rob, kamor je bila četa namenjena. Takoj pošljejo izvidnico naprej. Komaj pride do plota vrh gozdnega robča, trčijo na begajoče Nemce. Vžgali so se, glavnina Nemcev se je šele čez čas iznad gozdne poti vsula na borce.

„Imamo izgube?“

„Na obeh straneh.“

Mlad borec je pomolil mavzerico v svetlobni jašek predse:

„To pa sem le zagrabil pri Švabu, ki je obvisel na plotu!“

Ranjenca so na Domnov predlog napotili v Boltežarjev bunker. Pomagal ga je nositi. Vedevejci in Joži pa so okoli polnoči odšli proti Hrovcljam, kjer se je nahajal bataljonski štab s svojo zaščitno četo.

„Brata lepo pozdravil!“ je naročil Domen Joziju. Med potjo je vsak mislil na svojega brata, Joži na Johija, Domen pa na Matevža.

Valentin Polanšek

43

BRATOVSKA JESEN

I. del

Priderbnik pomigne uniformirancem in že so proč.

Kaj vse se pri tepe skupaj! sta si oddahnili. Zadeva ni bila enostavna: Priderbnik je seveda predobro poznal dekleti. Njun oče je bil njemu na domu na uradno „zasilnem bivališču“. Zaprli so ga, zasliševali v Celovcu, blagi kmetič pa se je izmotal iz gestapovskih zank. Krajevni vodja Priderbnik je ukrepal in dobil starca na svoj dom. Tako je bil sedaj napram partizanom nekako zavarovan. Pri nacistih pa si je obdržal vpliv in verodostojnost. Mazerja, imaš človek nos in srečo, si je mislil Priderbnik, da ni nihče od domačih žandarjev ali tržanov videl deklet. Tako je prišel zopet do dodatne točke v svoj prid pri partizanih.

Vojdov oče je bil ugleden človek. Vse ga je imelo rado. Živel je res tako zgledno življenje poštenega kmeta in sosedu, da ni imel sovražnikov. Več kot stokrat so se pri njem zglasili partizani, preden so ga odgnali. In sedaj je bil sedaj napram partizanom nekako zavarovan. Pri nacistih pa si je obdržal vpliv in verodostojnost. Mazerja, imaš človek nos in srečo, si je mislil Priderbnik, da ni nihče od domačih žandarjev ali tržanov videl deklet. Tako je prišel zopet do dodatne točke v svoj prid pri partizanih.

Miting so dobro organizirali. Četa pa je domačijo zanesljivo zavarovala. Dežurnega je imelo, kajti prerad bi

Galebova perut

Ko je Tinka stopila skozi vrata, se ji je zableščalo pred očmi od jutranjega sonca, ki se je kopalo v prozorni jezerski vodi. Nešto majhnih sončec je bleščeče migotalo po drobnih, še nerazpenjenih valovih. Tinka je vzela bakreno posodo za vodo in bakren vrč v eno roko, z drugo pa si je zaslonoila oči in odšla proti mostičku.

S stezice, ki so se ob njej sušile ribiške mreže, je predel, ne da bi trenil, stari maček Micko. Gledal je mrežo, ki z njo lovijo majhne ribice „plašice“. Stegoval je vrat, se napenjal in zamahoval z razprto šapo, kakor da bi lovil plen, toda šapa je ostala prazna. Nato je začel nezadovoljno in ježno mijavkati.

Tinka ga je opazila in se mu nasmehnila. „Micko, bi rad rib?“

Poiskala je v očeh mreže male plašice. Ko je razprla robove mreže, so se biserno zalesketale ribje luskine. Tinka jih je vrgla mačku, ki pa se ni zmenil zanje. To je Tinko začudilo, potem pa je pogledala, kam je maček uprl svoj pogled. Visoko gori v mreži se je brez moči premetaval majhen galeb. Tinka je vztrepetala, stekla je k mreži, jo pazljivo razgrnila in vzela iz nje galeba. Preplašeni galeb je skrčil glavicu. Tresel se je. Ena perut mu je krvavela.

„O, galebček moj mili!“ ga je ljubkovala deklica in ga skrla v nedri.

Nato je stekla proti mostičku, zajela vode, jo odnesla domov in se povzpela na sušilnico za koruzo. Iz neke košare je stresla koruzne storže, skrbno zrahljala ličkanje in položila nanj galeba.

„To bo zdaj tvoja hišica!“ je govorila, pokrila košaro z drugo košaro in jo obtežila z veliko bučo, ki je stala na oknu.

Tinka je zlezla s sušilnice in se kmalu vrnila. V rokah je nosila povoje, nekakšno mazilo, dve deščici iz trske in škarje. Nato je vzela galeba v naročje in sedla. Prvič je imela v rokah galeba. Pogledala je lep rdeč kljunček, žalostne očke in ga pobožala po mehku, srebrnkastem perju tja do koralno rdečih nožic. Nato mu je skrbno namestila perut, jo namazala z mazilom, naravnala med dve deščici in povezala s povojem. Ptica je nekajkrat zavpila od bolečin, a se ni upirala.

Nato je Tinka položila ptico na mehko ličkanje. Prinesla ji je krušnih drobtin in vode v mali posodici. Toda galeb ni hotel ničesar pokusiti. Bil je tih in žalosten. Potegnil je glavo med perje in zdaj pa zdaj zatrepetal.

Tinka je stopila k oknu in pogledala na jezero. Spodaj na obali je videla poleg vrb svojega brata Milča, kako je s svojimi tovariši streljal s fračo. Tinka se je užalostila. Vznemirjeni galebi so kriče letali na vse strani. Potem so se spet zbirali, se bliskovito spuščali v vodo in se z ujeto ribico v kljuno še hitreje dvigali in letali nad modrikasto gladino. Milčo in njegovi tovariši so veselo poskakovali in vpili, kadar je kamenček šinil blizu kakega galeba. Tinka jih je s stisnjenim srcem opazovala in se vselej narahlo oddahnila, kadar so dečki zgrešili cilj.

Daleč s sredine mirnega jezera je prodorno zapiskala sirena s parnika, ki je vozil tu mimo vsak dan ob istem času. Tinka se je spomnila, da mora v šolo.

Po šoli je najprej obiskala galeba. Ptica se je navadila nanjo. Kakor hitro je galeb slišal, kako je prepevala po stopnicah navzgor, je obrnil glavicu proti odprtini na košari in čakal. Tinka mu je prinašala hrano. Najbolj se je je razveselil, kadar je zagledal v njeni roki ribice. Dajala mu je eno po eno in mu nežno prigovarjala:

„Ko bo tvoja perut spet zdrava, jih boš sam lovil. Zdaj te prav gotovo iščeta tvoj oče in tvoja mati... Gotovo ju zelo skrbi, ker te tako dolgo ni v njihovo jato... Tvoje sestrice in bratci te čakajo pri igri... Ni-

kar me ne glej tako žalostno... Kmalu boš tudi ti lahko letel, kolikor boš hotel...“

Galeb je, kakor bi razumel Tinkine besede, zavpil, se postavil na nožice, pogledal Tinko in poskušal razširiti peruti. Toda povite peruti ni mogel dvigniti.

„Ah, ti že poskušaš leteti!“ je veselo vzkliknila Tinka. „Ne še, ptiček moj!“

Nato je vzela Tinka galeba v naročje in ga pobožala.

„No, le poskusi malo.“ Postavila ga je na košaro, se umaknila in ga smeje vabila: „Galebček, galebček, no, zleti! Zleti!“

Ptica se je napela, da bi vzletela, pa je padla.

Tinka jo je vznemirjena pobrala.

„Oh, mali ranjenček! Udaril si se, kaj?“ ga je pobožala in spet položila v košaro. „Potrpi še kak dan!“

Tako je Tinka večkrat poskušala, dokler galeb res ni začel vzletati. Vsak dan je postajala razdalja med galebom in ribico v Tinkini roki manjša.

Nekega dne pa je poletel galeb do konca sušilnice. Prav do okna. Okna pa so bila na stečaj odprta, da bi se bolje sušila koruza, ki je visela pod stropom. Drhte je odnesla Tinka galeba nazaj. Zbala se je, da bi galeb ne zletel ven. Ptica je nato še nekajkrat zakrožila in sedla Tinki na rame. Tinka je bila srečna. Pritisnila je nanj svoja lica in mu toplo in nežno šepetala.

Prevzelo jo je veliko veselje in si je zaježela, da bi ga z nekom delila. Šla je po svoje tovarišice. Potem je odkrila košaro.

Šest modrijanov

V neki vasi je živel šest modrijanov. Vse so vedeli, razumeli in videli, razen morja. Nekega dne se odločijo in odpotujejo, da si ga ogledajo. Bilo je rano jutro in hodijo in hodijo. Naposled pridejo do velikega travnika, na katerem je bila njiva cvetočega lanu.

Modrijani si dobobra ogledajo to širno, modro in v vetru valovito ravan in veselo vzkliknejo:

„Morje, morje!“

Urno se slečejo in zabredejo v lan, da bodo plavali. Plavajo in priplavajo do globokega vodnjaka.

„Moj bog, kako je globok,“ reče eden izmed modrijanov.

„Upajmo, da nihče od nas ne bo padel vanj,“ reče drugi.

„Mar ni eden od nas že padel,“ reče tretji.

„To je treba nemudoma ugotoviti,“ reče četrti. „Stojte, preštel nas bom, če smo vsi — eden, dva, tri, štiri, pet...“ vse prešteje, toda sebe je pozabil prišteti.

„Pet! Joj, eden manjka!“ družno vzkliknejo.

„Trenutek,“ reče peti, „bom še jaz preštel.“ Dotikajoč se jih s prstom šteje: „Eden, dva, tri, štiri, pet...“ Tudi on je pozabil prišteti sebe.

„O, bog!“ se prestrašijo.

„Eden izmed nas je padel v vodnjak.“

„Pokličimo ga, če je v vodnjaku, se bo oglasil,“ pripomni šesti. Sklonijo se čez obzidje vodnjaka in zakličejo:

„Hej, ti tam doli, si padel noter?“

„...padel noter...“ odmeva v vodnjaku.

„Čuj!“ kliče šesti, „rešili te bomo.“

Čez ustje vodnjaka položijo debel drog, nanj pa se obesijo najmočnejši med njimi, nanj se obesijo drugi, na drugega tretji, na tretjega četrti in tako dalje. Zadnji, šesti, se skoraj z nogami dotika vodne gladine. Toda prvi, tisti, ki se oklepa droga, ne more več vzdržati teže, pa vpije:

„Za trenutek počakajte, da si pljunem v roke!“ In ko je hotel pljunuti je spustil drog, tedaj pa vsi cmoknejo v vodnjak. Če v vodnjaku ne bi bilo vode, bi se bili zagotovo pobili. Tako pa so se le zmočili in ostali živi.

Vrnili so se v domačo vas in tam na široko pripovedovali, da so videli morje in se celo okopali v njem.

Na dvorišču

*Na dvorišču,
pod drevesom,
Majdko videl sem te dni;
srajčko belo
je živala
svoji punčki Janiki.*

*Jurček pa
iz miške sive
delal mesta je vasi,
ceste, proge
in mostove
pa še drugih sto reči.*

*Ko je sonce
šlo za goro,
srajčka je bila nared,
avto je
drvel po cesti,
vlakec pihal v beli svet.*

„Galebček, galebček!“ je nežno poklicala. Tovarišice so radovedno čakale. Galeb je zletel iz košare, nekolikokrat zakrožil in se lahko spustil na roko svoji prijateljici. Dekličine oči so se svetile od veselja. Nato je Tinka razburjeno snela s svoje kite pentljo in jo zavezala ptici okoli vratu. Deklice so veselo vzklikale in odšle na mostiček pri jezeru. Tinka je pobožala galeba, stegnila roko, pozibala ptico sem in tja in rekla:

„No, zleti, galebček moj, zleti v svojo jato.“

Galeb je razširil peruti in vzletel. Nekajkrat je še široko zamahnil s peruti nad deklkami, nato pa je poletel proti jati galebcev, ki je frfotala nad jezerom. Galebi so ga pričakali z veselimi kriki. Potem pa se je spet začela brezskrbna igra. Nekateri galebi so se metali v vodo in se potapljali, drugi so leteli nad vodno površino in zmago slavno vzklikali, spet drugi pa so se kot male barčice pozibavali na razburkani vodi, ki se je prelivala zdaj modrikasto, zdaj srebrno...

Vsako jutro in vsak večer, ko je prišla Tinka z barkeno posodo in vrčem na mostiček po vodo, se je izluščil iz jate galebcev, ki je letela tam blizu, majhen galeb, zletel nad njo in ji v pozdrav nežno zavpil.

Zjutraj je prišla pošta, da se vali od pecine kakor od kapele strani na kupe Nemcev. Zlasti je meddolska obveščevalna mreža hitro in zanesljivo delovala, čim se je v Kapli samo premaknila večja skupina Nemcev. To je bila Jelkina mreža, sestavljena iz žensk in otrok, bajtark in spretnih ljudi.

Domen se je pogrezal v bratovo usodo: Dvakrat so ga že kazensko dodelili, da mora likvidirati obsojenca. Če ne bi imel takih zaslug kot najstarejši partizan tega kraja, bi menda imel še večje težave, se je čulo iz zaupnih ust. Z vedevejci ni dobro kaše jesti. To je Domen že davno uvidel.

Ko je čez teden dni srečal Matevža, je opazil njegovo potrnost in zagrenjenost v zdaj tako redkih besedah. Domen se ga ni upal vprašati, kako je bilo res z likvidacijo skupine okoli bivšega jugoslovanskega oficirja, ki je začel iz trga presti nitke po vsej okolici in iskal nevedneže za domobranske in belogardistične nakane.

Z olševske strani se je vnelo streljanje. Brata sta poslušala vsak s svojimi neveselimi mislimi.

„Hajk noče biti ne konca ne kraja!“

„Kakor da ovohajo, kadar se oba bataljona nahajata tu okoli.“

Pokanje se je začelo tudi z druge strani, bilo je slišati kot iz srednjega Meddolja.

„Po izkušnjah vedo naši, da je tukaj po tem terenu boljše, če se bataljoni razpotegnejo po četah daleč narazen.“

„Ho, ko bi imeli brigado ali dve, tako kot doli na Slovenskem!“

Zdaj je še spodaj v Potnikovem kotlu zaropotalo...

Šele po treh dneh se je hajka toliko unesla, da je Domen tvegati pot proti Vrečkovi domačiji. Matevž je imel

svoj nalog in je skrhan odšel v bojazni: Me bodo spet prišili, da ubijem človeka?

Spet jo je po dolgem času videl. Tudi Janja je bila potrta. Za plotom ob razkošateni češnji, ki bo čez kakih štirinajst dni vsa rdeča sočnih sadežev, mu je zaupala, da oskrbuje v grapi doli v mlinu ranjenega rojaka, ki so ga partizani letos spomladi rešili nemškega ujetništva.

„Tako ga spravimo v kak varen bunker v bližini. Do jutri zvečer ti prinesem pošto!“

Janja ga je poljubila in neusahljivo jokala:

„Veš, da je moj daljnji sorodnik. Čim ozdravi, tudi jaz grem v partizane!“

V mesečini sta hotela obiskati ranjenega Vladimirja. Zabredla sta v nemško zasedo. Kriki... žarometi... streli... Domna je nagonsko vrglo v breg. Mimo ušes je sikalo, na rami ga je zapeklo, po obrazu ga je drgalo trnje in z glavo je butal ob kamenje in šture.

Še drugi dan ni mogel verjeti, kako se je rešil. Verjeti pa tudi ni mogel, da je Janja mrtva.

Na svoj rojstni dan 9. julija je vzel slovo od domačega kraja smrti.

13 Jutro v četrtek 12. oktobra 1944 je bilo pri Opoldniku na Komelju čudovito. Jutro, da bi ga vikal! To rečenico je slišal nekoč na sečanski strani, kamor so ga poslali na vozo z Zapadnokoroškim odredom.

To je jutro kot devica, ki jo smeš objeti! se je Domen raznežil in se veselil jutra in življenja in vsega vedno pričujočega velikega pričakovanja: Vojne bo konec! Vojne bo konec, pa bomo začeli novo življenje! Novo, svobodno življenje! Novo življenje za vse koroške Slovence, za vse borce in trpine, za vse dobre in miroljubne ljudi na svetu!

Zmotil ga je nekdo, ki je povedal, da se od spodaj bliža večja kolona borcev.

„Komisar Slavc se vendar ne more že vračati?“

„Ne, niso Slavčevi.“

„Žurovi pa tudi ne morejo biti.“

Nekdo jih je z daljnogledom prepoznal in je zaklical:

„Jurjevič je zraven!“

„Poglej ga fanta, je že tukaj!“ se je razveselil komandir TV 32.

Ni trajalo deset minut in večja skupina je prisopihala k Opoldniku domačiji. Dalj časa so postali v velikem razmaku gosjega reda. Jurjevič se je približal:

„Zdravo, komandir Domen, tukaj smo in precej imamo prtljage s sabo!“

Domen jih je tovariško sprejel, vsakemu je stisnil roko. Povedal je, kako je trenutna situacija, da naj nekaj časa odložijo in počakajo. Pod večer se bo izkazalo, kaj bo treba podvzeti.

Jurjevič je ponovil povelje svojim tovarišem naprej. Približali so se, posedli in polegali v sonce. Videti je bilo, da so zdelani. Težko so nosili v nahrbtnikih municijo, strelivo in orožje. Kako se jim je prileglo, da se razkomodijo! Mlad kurir si je začel sezuvati čevlje. Jurjevič ga je opozarjajoče pogledal.

„Samo, da si žuljavo rano preobvežem!“ se je opravičeval kurir.

„Kako je bilo na poti? Je kaj sumljivega po področju Komeljna? Domnove oči so bile polne skrbi in negotovosti.“

„Neverjetno tiho je vse. Nismo se oglašali pri nobeni hiši višje tukaj po terenu.“

„Ne počutim se dobro, če moraš čakati v negotovosti!“

(Dalje prihodnjé)

Dnevnik Ane Frank

je postal simbol odpora proti fašizmu

● Kdo ste pravzaprav, gospod Frank?

Sem iz stare nemške židovske družine. Moj oče je bil trgovec v Landauu, mati pa ni bila zaposlena. Rodil sem se 12. maja 1889 v Frankfurtu na Maini. Leta 1908 sem končal Lessingovo gimnazijo, vendar sem — tako kot oče — postal trgovec. Potem je bila prva svetovna vojna, ki sem jo končal kot poročnik. Po vojni sem odprl v Frankfurtu trgovino in se poročil z 22-letno Edith Holländer iz Aachna. Leta 1926 se nama je rodila hči Margot, tri leta pozneje pa Ana.

● V Frankfurtu niste ostali dolgo?

V takratni Nemčiji ni bilo prostora za nas Žide. S pomočjo prijateljev sem leta 1933 pobegnil v Amsterdam, za menoj pa je prišla še žena z otrokoma. Potem se je začela druga svetovna vojna. Nizozemska je kapitulirala, za nas Žide se je začel pekel. Nositi smo morali rumeno zvezdo, oddati bicikle, nismo se smeli voziti v vlakih, nakupovali smo lahko le od treh do petih popoldne, in sicer samo v trgovinah z napisi „židovska prodajalna“. Preganjanj so nas kot živino.

● Kaj je vedela Ana o vsem tem?

Zdaj vidim, da sem jo vedno smatral za mnogo mlajšo, kot je bila v resnici. Ko sta bili Margot in Ana konec leta 1941 zaznamovani z rumeno zvezdo in sta morali hoditi v židovsko šolo, pred njima ni bilo mogoče nič več skrivati. Julija 1942, ko so začeli še huje preganjati Žide, sem ji rekel, da že več kot leto dni nosimo živež v skrivališče, kamor se bomo umaknili. Takrat me je vprašala, kdaj bo to.

● Natančno ste določili datum, kdaj se boste preselili v skrivališče, odšli pa ste prej.

Predvideli smo, da se bomo preselili v skrivališče v amsterdamski ulici Prinsengracht 234, kjer je bilo podjetje, v katerem sem delal, 16. julija 1942. Vendar smo morali oditi prej. Moja hči Margot je dobila poziv, naj se javi na delo v taborišče, meni pa so prinesli poziv, naj se javim na policijo, vendar mi je uspelo podkupiti poštarja, da mi poziva ni izročil.

● Ali so delavci iz hiše, kjer ste se skrivali, vedeli za vašo skrivnost?

Samo nekaj, ki sem jim popolnoma zaupal, jih je vedelo za to. Bili

pa smo pogosto v nevarnosti, da nas odkrijejo. Nekoč, ko so popravljali streho, so nas od mojstrov delile samo stare deske; če bi se kakšna polomila, bi nas odkrili. Nekoč je lastnik hotel prodati hišo, kupec pa je hotel pregledati vsak kot; k sreči ni videl vrat, ki jih je zastavljala omara. Bali smo se, da nas odkrijejo, posebno prve dni. Bili smo v stalni duševni napetosti.

● Ste dobivali vesti o preganjanju Židov?

Prijatelji, ki jih omenja tudi Ana v svojem dnevniku, so nam poskušali prikrivati te reči. Toda z Židi

je vse preveč karikirano. V filmu je videti, kot da bi nacisti prišli po nas ob tuljenju siren, v resnici pa so prišli tiho, da tiše ne bi mogli. Nobenega kričanja ni bilo in nobenega razbijanja s puškinimi kopiti po vratih. Bil je res petek, okrog pol enajstih dopoldne. Pitru sem razlagal nekaj iz angleščine, ko sem zaslišal, da lesene stopnice škripajo. Nekdo je prihajal. Le trenutek pozneje je neznanec držal vame in v Pitru uperjeno pištolo. Bil je v civilu. Dvignila sva roke. S pištolo nama je pokazal, naj odideva dol. Tam so že bili vsi iz skrivališča: moja žena Edith, hčer-

Ana Frank in njen dnevnik sta danes pojma, ki sta znana po vsem svetu: kajti zapiski židovske deklice, ki je našla smrt v nacističnem taborišču, so bili objavljeni že v več kot 50 državah in je njihova skupna naklada dosegla najmanj 13 milijonov izvodov.

Ana Frank se je s sestro Margot, mamo Edith, očetom Ottom in tričlansko družino Van Daan skrivala pred nacisti na podstrešju neke amsterdamske hiše, kjer je v droben šolski zvezek zapisovala vse svoje vtise, občutke in doživljanja, pa tudi želje in brepenjenja. Po nekaj več kot dveh letih pa so jih 4. avgusta 1944 odkrili in za Ano ter ostale skrivače se je začela strašna pot skozi nacistična taborišča smrti: od Westerborka na Holandskem v Osviecim (Auschwitz), pa še v Birkenau in končno v Bergen-Belsen, kjer je Ana umrla le dva meseca prej, preden so do taborišča prodrli zavezniki.

Od celotne skupine skrivačev je dobo zločinskega nacizma preživel samo Anin oče Otto Frank, ki je danes star že več kot 90 let in živi v Bersfeldnu nedaleč od Basla v Švici. Dolga leta po osvoboditvi je nastopal v javnosti — kot živa priča strašnih dogodkov, katerih žrtev je postala tudi njegova družina. Pred časom je slovenska revija „teleks“ objavila pogovor z Aninim očetom in iz tega pogovora ponatiskujemo nekaj zanimivih podrobnosti.

so tako grdo ravnali, da nam vseh fašističnih hudobij niso mogli prikriti. Poleg tega smo imeli radio, ki smo ga skrivoma poslušali v skrivališču. Česar nismo vedeli, smo slutili.

● V skrivališču ste bili tudi Anin učitelj?

Ana je bila pridna in je imela voljo do učenja. Učila se je francoščino, nemščino in angleščino. Obvladala je stenografijo v nizozemščini in angleščini. Sanjarila je tudi o filmu in je celo napisala pravljico, v kateri je bila igralka. Kadar ni delala, je prijateljevala s Pitrom van Daanom, ki se je s svojo družino skrival skupaj z nami.

● Veliko je bilo slišati, da sta se Ana in Piter imela rada.

Mislím, da sta se imela in sem

ki Margot in Ana, Van Daanovi in Düssel. Prijeli so nas, ko nas sploh ni več skrbelo.

● Koliko nacistov je prišlo po vas in kaj so vas spraševali?

Eden od „zelenih policajev“ je imel glavno besedo, ob njem je bilo še štiri ali pet fantov, oblečenih kot v kakšni krimnalki. Vprašali so nas, kje imamo dragocenosti. Pokazal sem jim omarico v zidu, kjer je bila moja škatla z nakitom in drugimi dragocenostmi. Zeleni policaj jo je takoj vzel, nato pa je pograbil Anino torbo. Po sobi so zleteli nekakšni papirji, fotografije in njen dnevnik. Policaj je potem rekel, naj se hitro pripravimo in naj bomo čez pet minut pred hišo. Odpeljali so nas na sedež gestapa, kjer so hoteli od mene zvedeti

težko smo delali. Z nami, ki so nas polovili po skrivališčih, so delali mnogo slabše kot z drugimi Židi. Dne 2. septembra 1944 pa so nam povedali, da nas bo nekaj odšlo iz taborišča. Vedeli smo, da nas peljejo tja, kjer bo še huje. Z družino sem se dogovoril, da se najdemo po vojni v Švici, če preživimo. Z vlakom smo se vozili tri dni in tri noči. Kompozicija je bila dolga in vagoni prepolni. Ustavili smo se v Auschwitzu. Povsod naokrog je bilo polno esesovcev. Ko smo se spravili iz vagonov, so nam ukazali, da gremo moški na desno in ženske na levo. Vse skupaj je trajalo le nekaj sekund. Ločili so nas s puškinimi kopiti.

● Od takrat niste nič več slišali o družini?

Nič nisem vedel o njih. Trdo sem delal, bil sem zamorjen. Vsak dan so ljudje končavali v plinskih celicah. Zbolel sem. Po čudežu sem končal v bolnišnici ni ne v plinski celici.

● Kako ste pričakali svobodo?

Osvobodili so me konec januarja 1945. Po poti domov sem zvedel za ženino usodo: umrla je v taborišču, izčrpana od bolezni in lakote. Na eni od vmesnih postaj sem spoznal svojo drugo ženo Fritz.

● Kdaj ste zvedeli za usodo Ane in Margot?

Štiri tedne po prihodu v Amsterdam sem srečal neke ženske, ki so mi povedale, da sta Ana in Margot umrli, izčrpani od taboriščnega življenja in tifusa v taborišču Bergen-Belsen. Margot je umrla februarja, Ana pa marca 1945. To me je strahotno prizadelo.

● Kako je prišlo do objave Aninega dnevnika?

Sam ga nikakor nisem hotel objaviti. Prijatelji so me začeli prepričevati, naj ga objavim, ker je v njem najhujša obsodba nacizma. Tako sem popustil.

● Ali ste sumili koga, ki bi vas lahko izdal?

Posumil sem na nekega našega delavca spodaj iz podjetja v isti hiši, kjer smo se skrivali. Zoper njega so uvedli sodni postopek, vendar mu ni bilo nič dokazano. V sodnih spisih je edino zapisano, da smo bili izdani za sramotno vsoto 12 dolarjev.

● Precej let po vojni se je zvedelo, kdo je bil tisti pripadnik „zelenih policije“, ki vas je aretir.

Po hudih težavah in dolgotrajnem iskanju ga je odkril Simon Wiesenthal, lovec na nacistične zločince z Dunaja. To je bil Karel Sielberbauer, ki je bil po vojni policaj na Dunaju. Ko je prišla stvar na dan, vem, da so ga suspendirali, vendar mu niso sodili. Rečeno je bilo, da je samo izpolnjeval ukaze.

● V preteklih letih ste imeli veliko težav z neonacisti. Morali ste celo na sodišče; trdili so, da je Anin dnevnik potvorjen.

Osebnost sem šel na sojenje v Hamburg. Prijatelji so mi sicer govorili, naj jih pošljem k vragu, vendar sem hotel pokazati, da se ne bojim teh ljudi, ki imajo v svojih glavah temne misli, ki nočejo vedeti, koliko hudega je dalo človeštvu fašistično divjanje. Osebnost sem šel brati spomin na svojo hčerko. Morali so se ukloniti. Zame so bili to težki trenutki.

● Zdaj ne potujete več, še vedno pa prejimate kupe pisem. Ljudje z vsega sveta niso pozabili na Ano.

Ponosen sem na to. Dokler je na svetu živ spomin na zlo iz minule vojne, se ni treba bati nove. Vsak dan dobim kakšno pismo, v katerem mi sporočajo, da so šola ali kakšno drugo ustanovo imenovali po moji hčerki.

radio - televizija

JUGOSLAVIJA

PETEK, 8. 8.: 17.55 Poročila — 18.00 Leti, leti pikapolonica, otroška serija — 18.15 Priljubljene zgodbe — 18.35 Obzorik — 18.45 Tri srca — Radenci 80, glasbena oddaja — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Jadranska srečanja, prenos — 21.20 Propagandna oddaja — 21.25 Blakeovih sedem, serijski film — 22.15 V znamenju — 22.30 Nočni kino: Liliht, ameriški film.

SOBOTA, 9. 8.: 16.50 Poročila — 16.55 Klic divjine, ameriški mladinski film — 18.35 Robinsonovo gnezdo, humoristična nanažanka — 19.00 Naš kraj — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Nicholas Nickleby, TV nadaljevanka — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Mupets show — 21.20 Natranje življenje Daisy Clover, ameriški film — 23.20 Kažipot — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 10. 8.: 9.20 Poročila — 9.25 Viki Viki — 9.50 Ugrabljen, mladinska nadaljevanka — 10.15 Naša pesem 80 — 10.45 Odpisani, TV nadaljevanka — 11.35 Kažipot — 11.55 Mozaik — 12.00 Kmetijska oddaja — 13.00 Jugoslavija, dober dan — 13.35 Poročila — Hockenheim: Avtomobilске dirke formule 1 za veliko nagrado Nemčije — Polopoljena mesta: Rizon — Poročila — Festival popevk v Saint Vincentu — Športna poročila — 17.50 Ali Baba in 40 razbojnikov, ameriški film — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Španska zahteva, drama TV Beograd — 21.50 Planota Golija — 22.20 V znamenju — 22.35 Risanka — 22.40 Športni pregled.

PONEDELJEK, 11. 8.: 18.20 Poročila — 18.25 Minigodci v glasbeni deželi — 18.35 Obzorik — 18.45 Mladinska oddaja — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Poletna nasilja, angleška TV drama — 20.55 Ali se med seboj dovolj poznamo — 22.25 V znamenju.

TOREK, 12. 8.: 17.45 Poročila — 17.50 Colargol, otroška serija — 18.05 Glasba narodov: Kuba — 18.35 Obzorik — 18.45 Portret Ognjena Price — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Tri sosedne dežele, dokumentarna oddaja — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Dnevi Turbinovih, sovjetska nadaljevanka — 22.05 V znamenju — 22.20 Iz baletnega arhiva naše TV hiše.

SREDA, 13. 8.: 17.45 Poročila — 17.50 Velike razstave — 18.15 Festival mladinskih pevskih zborov v Celju — 18.45 Obzorik — 19.00 Ne prezrite — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Zürich: Atletski miting, prenos — 22.30 Poročila.

ČETRTEK, 14. 8.: 17.55 Poročila — 18.00 Tehtnica za natančno tehtanje — 18.30 Obzorik — 18.40 Na sedmi stezi, športna oddaja — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.24 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Film tedna: Dobri sosed, madžarski film — 21.35 Kitajski dnevnik, 2. del dokumentarne oddaje — 22.05 V znamenju.

AVSTRIJA 1

PETEK, 8. 8.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 9.45 Instrukcija: latinščina — 10.00 Prosim k mizi — 10.25 Klub seniorjev — 11.05 Ključ me v svetlo daljavo — 15.00 Parižanka — 16.20 Osem sekund — cela večnost — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Dobri prijatelji — 17.30 Heidi — 17.25 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Stari — 21.20 Silni Madžar ali Rigoletto nima pavze — 22.20 Reklama in šport.

SOBOTA, 9. 8.: 15.30 Sentimentalna ljubezenska zgodba — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Bil je nekoč... človek — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Mr. Carls in njegove pustolovske zgodbe — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Variete, variete — 21.50 Šport — 22.10 Zabava v ameriški televiziji — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 10. 8.: 11.00 Ura tiska — 15.05 Geisha boy — 16.35 Yukonova pasaža — klis divjine — 17.15 Luna, luna, luna — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Domovina — 21.35 Glas muslimanstva — 21.40 Poročila.

PONEDELJEK, 11. 8.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 9.45 Instrukcija: latinščina — 10.00 Sentimentalna ljubezenska zgodba — 15.00 Vsak glas se šteje — 16.35 „Prvi kariki“ — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Wombeli — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zgodbe o konjih — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.50 Večerni šport.

(Dalje na 8. strani)

Slovensko kulturno društvo v Globasnici vabi na

GLOBAŠKO POLETNO NOČ
v soboto 16. avgusta 1980 ob 20.30 uri
pri Soštarju v Globasnici.
Igra ansambel „Kvinlet Karavanke“ iz Slovenije

Prisrčno vabljeni!

KULTURNI VEČER

Prireditelj: SPD „Trta“ v Žitari vasi
v petek 15. avgusta ob 20.30 uri v gostilni Rutar v Žitari vasi.

Sodelujejo: mešani in moški zbor ter folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Zelezne Kaple in moški zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi

KONCERT NA ORGLAH

v soboto 16. avgusta 1980 ob 20. uri
v farni cerkvi v Dobri vasi.
Angela Tomanič, organistka iz Ljubljane
igra skladbe: N. Bruhnsa, D. Buxtehuda, J. S. Bacha, C. Francka, M. Tomca, S. Premrla, F. Dugana

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

skoraj prepričan, da bi se poročila, če bi preživela vojno.

● Je imela raje vas ali mamo?

Jaz sem jo bolj razumel. Mati je hotela, da bi Ana kuhala in ji pomagala, dekleta pa se je raje učilo. Pri meni je našla potuho.

● V filmu smo videli, kako je bil prikazan tisti petek, 4. avgusta, ko so vas odkrili v skrivališču. Ste gledali ta film?

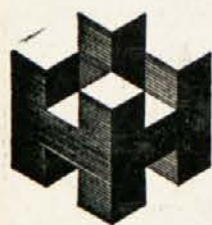
Film je bil precej drugačen, kot se je to v resnici zgodilo. V njem

naslove drugih židovskih družin, ki so se skrivale. Niti enega jim nisem povedal; 25 mesecev sem bil v skrivališču in sem izgubil stike s sonarodnjaki. Zato me niso niti topli niti mučili. Verjeli so mi.

● Kdaj ste zvedeli, kaj vas čaka?

Brž ko so nas odkrili. Vedel sem, da bomo šli v taborišče. Le tega nisem vedel, v katero. Čez tri dni so nas vse skupaj natlačili v živinski vagon in nas odpeljali v zbirno taborišče Westerbork. Po 300 nas je bilo v baraki. Veliko in

29. LESNI SEJEM CELOVEC - od 9. do 17. avgusta 1980

**z velikim
BLAGOVNIM SEJMOM**

**1600 razstavljalcev iz 30 držav
se veseli Vašega obiska**

**Veliko zabavišče
od 7. avgusta 1980 naprej**

RADIO — TELEVIZIJA

(Nadaljevanje s 7. strani)

TOREK, 12. 8.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 9.45 Instrukcija: latinščina — 10.00 Črna na belem — 15.00 Zgodovina zračnih poletov — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Moj prijatelj Fafdi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 — Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Vaš nastop, prosim! — 21.00 Zgodbe iz Wienerwolda.

SREDA, 13. 8.: 9.00 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Zivljenje je šola — 10.55 Pozabi tvoje skrbi — 15.00 Izživ za Grand prix — 16.35 „Tilming“ — 17.00 Cirkuski mačkon — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Flambardi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Šopek umetnih rož — 21.35 šport.

ČETRTEK, 14. 8.: 9.00 Za predšolske otroke

Iščemo elektroinženirja ali tehniko — šibki tok — za prodajo elektrotehničnih izdelkov na področju Avstrije. Zaželjena je praksa odnosno poznavanje trga.

Ponudbe na upravo Slovenskega vestnika.

Opozarjamo vse ljubitelje slovenske knjige, da si lahko

BREZPLAČNO IZPOSODJATE KNJIGE

v Slovenski študijski knjižnici. SSK ima svoje prostore v dijaškem domu Slovenskega šolskega društva, Tarviser Stráže 16, tel. 82 9 68.

Knjižnica posluje v ponedeljek in torek od 10. do 18. ure, v sredo, četrtek in petek pa od 8. do 16. ure.

SSK dobiva nekako od l. 1974/75 ves obvezni izvod SRŠ. Poleg tega zbiramo tudi t. i. avstrijsko slovenico. Knjige so zelo različne vsebine in so namenjene vsem starostnim stopnjam ter poklicnim skupinam. Prav gotovo bodo tudi Vas nekatere zanimale.

VESELIMO SE VAŠEGA OBISKA!
Slovenska študijska knjižnica
Tarviser Stráže 16
9020 Celovec

KRATEK IZBOR KNJIŽNIH NOVOSTI SLOVENSKE STUDIJSKE KNJIŽNICE

■ **ZIDAR Anica: POMLADNE VODE**, pripoved o ljubezni, sovraštvu, prenehanju in obupu, 217 str.

■ **KUNTNER Tone: V LESU OGENJ**, pesmi o razcepljenosti sveta in pesnikove zgroženosti ob njej, 97 str.

■ **SNOJ Jože: JOŽEF ali ZGODNJE ODKRIVANJE SRČNEGA RAKA**, kritična podoba naše intelektualne, moralne in politične današnjosti, 277 str.

■ **VIPOJNIK Janez: OF**, zanimiv zgodovinski prikaz OF za mladino, 35 str., ilustr.

■ **GÖRES Hans Hermann: HIŠNA POPRAVILA**, priročnik, 86 str., ilustr.

■ **VRTNA ENCIKLOPEDIJA**, priročnik, 386 str., ilustr.

KNJIGE ZA NAJMLAJŠE:

■ **ČEPČKOVA Elena: ČEBELICA MAJA IN NJENI PRIJATELJI**, slikanica

■ **PŠENICA NAJLEPŠI CVET**, slikanica

■ **MILČINSKI Fran: RAZBOJNIK CEFIZELJ IN OBČINSKA BLAGAJNA**, slikanica

Navedene knjige lahko dobite oz. naročite tudi v knjigarni

„NAŠA KNJIGA“
Celovec, Pavličeva 5—7

ke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 9.45 Instrukcija: latinščina — 10.00 Šopek umetnih rož — 15.00 Zgodovina zračnih poletov — 15.55 Glasba in parodija iz treh stoletij — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pustolovščine pod vetrom — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Gospodarica z Vallasa — 21.10 Pošast z Loch Nessa — 21.55 Večerni šport.

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

PETEK, 8. 8.: 14.10 Koroški obzornik — Domača imena — Veselo naokrog.

SOBOTA, 9. 8.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 10. 8.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 11. 8.: 14.10 Koroški obzornik — Zdaj zapojmo in zaigramol

TOREK, 12. 8.: 9.30 Pisani svet — 14.10 Koroški obzornik — Ob zvokih tamburic — Zanimalo vas bo.

SREDA, 13. 8.: 14.10 Koroški obzornik — Minute z ansamblom „Mladi mi“ — Koroški kulturni pregled.

ČETRTEK, 14. 8.: 14.10 Koroški obzornik — „Kdo je za koga?“

P O Z O R N O S T !

Za mod. DACIA 1300 LS
samo šil. **59.990**

Če pa vzamete Dacia 1300 LS
s seboj v Jugoslavijo, vas
stane Dacia 1300

samo šil. **45.000**

Če se zanimате, se za potrebne informacije obrnite na
tovariša Štefanoviča, telefon
23 83 88 (Dunaj).

RAINER

Kfz-Handelsgesellschaft m. b. H.
1220 Wien, Donaustadtstr. 37

Srečanje na Kamenici

Kulturno društvo „Ivan Trinko“ iz Čedad v beneški Sloveniji prireja že vrsto let srečanja s sosednjimi narodi. Nedeljska prireditev je bila 8. takšno srečanje, ki se po navadi odvija na Kamenici, kjer stoji spomenik, katerega so prejšnji mesec oskrunili italijanski fašisti. Kljub zastraševanju se je srečanja udeležila ogromna množica ljudi. V kulturnem programu sta poleg beneških pevskih zborov, furlanske folklorne skupine in Passian di Prato in slovenske-furlanske folklorne skupine „Raibi“ nastopila tudi tamburaški ansambel in duet sester Čertov Slovenskega prosvetnega društva „Vrtača“ iz Slovenskega Plajberka. Za ples in zabavo so skrbeli Beneški fantje. Zaradi pomanjkanja prostora bomo o tem srečanju bolj obširno poročali prihodnjič.

Slovensko planinsko društvo Celovec vabi na

POLETNO SMUČANJE NA LEDINAH (Kamniške Alpe)

v petek 15. avgusta 1980
Zbirališče in odhod ob 7. uri z Jezerskega vrha (Seebergsattel) na avstrijski strani.

Na snežišču oz. ledeniku (najvzhodnejši v Alpah) nad planinsko postojanko „Na Ledinah“ obratuje vsak dan vlečnica od 8. do 17. ure. Dnevna karla stane samo 50 ND.

Prijatelji poletne smuke in planinci-pešci prisrčno vabljeni!

Obiščite nas na velesejmu
v paviljonu

Agraria Koper

**Kmetijsko-predelovalni
zadružni kombinat**

- Prvovrstna izbrana črna in bela istrska vina
- morske ribe, kraški pršut
- specialitete na žaru

Izlet v Lipico in letovanje na otoku Hvaru

Avstrijsko-jugoslovansko društvo ima v okviru svojega letošnjega programa tudi dva izleta oziroma potovanja in sicer v Lipico, kjer letos praznujejo 400-letnico tega kraja in njenih belih konj ter na otok Hvar v Jadranskem morju.

Posebna vožnja v Lipico, to je kraj 11 km vzhodno od Trsta — zelena oaza sredi Krasi — ki ga je leta 1580 ustanovil nadvojvoda Karel Habsburški, bo v nedeljo 31. avgusta z odhodom ob 7. uri iz Beljaka (Hans-Gasser-Platz) in iz Celovca (Dom glasbe, Mießtaler Straße) ob 7.45 uri. Pot bo vodila preko Ljubelja, Ljubljane v Sežano, kjer bo po vsej verjetnosti kosilo. Nato je v programu še ogled prelestnih Škocijanskih jam in pa na cilju v Lipici slavnostni jubilejni program. Povratek bo preko Trsta (po možnosti kratek postanek), Vidma in Trbiža v Beljak oziroma Celovec. Pavšalna cena znaša 250 šilingov na osebo (v ceni zapopadna vožnja in vstopnina za jubilejno slovesnost v Lipici).

Na otok Hvar v znani letoviški kraj Jelsa bomo poleteli z letalom z Brnika ali Maribora do Splita, od tam pa s hitrim motornim čolnom na otok in pa seveda tudi nazaj. Na voljo so trije turnusi po 14 dni in sicer:

od 12. do 26. sept. cena 4.150 ND
od 26. septembra do 10. oktobra cena 3.750 ND
od 10. do 26. okt. cena 3.750 ND

Turnus od 10. do 26. oktobra bo nameščen v hotelu Mina, oba prva turnusa pa v hotelih Jadran in Fontana. Sobe (z dvema posteljama) so s prho in WC. Za enoposteljno sobo je treba doplačati 500 ND za 14 dni. Otroci do dveh let so prosti, od 2 do 12 let pa je 20 % popusta.

Prijave na naslov: Österreichisch-jugoslawische Gesellschaft, Postfach 134, 9021 Klagenfurt-Celovec ali ÖJG Bezirksgruppe Villach-Belljak, Postfach 87, 9501 Villach-Belljak.

OLIMPIJSKE IGRE V MOSKVI:

Vzhodne države dominirale kot še nikoli

Veliki zmagovalci 22. olimpijskih iger v Moskvi so bili gostitelji sami. Od skupno 609-ih možnih kolajni si je Sovjetska zveza priborila 195, to se pravi skoraj eno tretjino. Druga najuspešnejša športna nacija je bila Nemška demokratična republika, ki si je priborila 126 kolajn. Na sploh pa so vzhodne države odnesle največji del olimpijskih lovorik: 474 ali skoraj 80 odstotkov.

Rezultat nobenega ne preseneti, saj ga je po bojkotu pretežno zahodnih držav večina pričakovala.

Zato so rezultati v malem zanimivejši. Čeprav je bila Avstrija uspešna kot že dolgo ne poprej, je treba pripomniti, da so akterji priborili kolajne v takšnih disciplinah, ki so vse prej kot masovne in v nekaterih primerih discipline za privilegirane. Tako si je edino zlato kolajno priborila Sissy Theurer v jahanju. To velja tudi za streljanje s pištolo ter za jahanje.

Za Avstrijo je preostalo le upanje, da bo do naslednjih olimpijskih iger v Los Angelesu našla takšne akterje, ki so v stanju preskočiti senco dosedanjih avstrijskih olimpijskih rezultatov in to v panogah, ki so tudi pri nas masovne.

Tudi za Jugoslavijo so bile olimpijske igre uspešne. Jugoslovanski akterji so dosegli 9 kolajn: 2 zlata, 3 srebrne in 4 bronaste. Zlata kolajni so dosegli v boksu in moški košarki, srebrne v waterpolu, v ženskem rokometu in v veslanju; bronaste pa v ženski košarki, v veslanju, v judu in v rokoborstvu. Čeprav so bili rezultati tudi za Jugoslavijo razveseljivi kot še nikdar poprej, je tudi na tem mestu treba pripomniti, da so bila pričakovanja večja kot pa dosežki.

Na koncu pa je treba za športno stran olimpijskih iger ugotoviti, da izjave, da te olimpijske igre športno niso bile kvalitativne, gredo v napačno smer. Na olimpijskih igrah v Moskvi so akterji namreč dosegli 59 novih svetovnih rekordov. V tem smislu se bojkot gotovo ni obrestoval.

Menjava denarja

Stanje v četrtek 7. avgusta 1980

Za 100 din dobite	42.— šil.
Za 100 din plačate	47.— šil.
Za 100 lir dobite	1.46 šil.
Za 100 lir plačate	1.55 šil.
Za 100 mark dobite	699.50 šil.
Za 100 mark plačate	715.80 šil.